EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 18.10.2022
COM(2022) 547 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Energialiidu olukorda käsitlev 2022. aasta aruanne

(ette nähtud energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määrusega (EL) 2018/1999)

1. SISSEJUHATUS JA PÕHIPUNKTID

Energialiidu olukorda käsitlevas aruandes antakse ülevaade uusimatest poliitilistest suundumustest ja kirjeldatakse edusamme, mis on tehtud liidu tasandil energialiidu sihtide, sealhulgas liidu 2030. aasta energia- ja kliimaeesmärkide saavutamisel. **2022. aasta aruandes tehakse kokkuvõte sellest, kuidas on reageeritud ELi energiapoliitikas praegusele energiakriisile**, ning vaadeldakse võetud meetmete ulatust, eeldatavat mõju ja järjepidevust. Aruandele on lisatud ettepanekud, mis käsitlevad energiahindu ja energiavarustuskindlust saabuva talve eel.

Venemaa provotseerimata ja põhjendamatu sõjaline agressioon Ukraina vastu on energiaturud pea peale pööranud, tuues kaasa hindade kõikumise ja energiaalase ebakindluse kogu maailmas, ning sellel on mõju ja tagajärjed ELi energiasüsteemile. EL ja selle liikmesriigid **kujundavad paindlikult ümber oma energiastrateegiaid**, et kajastada uut geopoliitilist reaalsust ja võtta arvesse vajadust taskukohase energia järele. Muu hulgas tegutsetakse intensiivsemalt selle nimel, et suurendada gaasitarneid ELi usaldusväärsetelt partneritelt. Konflikt, kus Venemaa kasutab energiatarneid relvana, on veelgi tõstnud 2021. aasta teisest poolest saati **rekordiliselt kõrgel püsinud energiahindu**, mida on tugevalt mõjutanud ka rekordiliselt kõrged suvised temperatuurid. On hädavajalik **kiirendada üleminekut puhtale energiale ja kaotada sõltuvus Venemaa energiast** võimalikult ruttu[1], aegsasti enne kümnendi lõppu[2].

Euroopa poliitilises reageerimises sellele enneolematule olukorrale on tähtsal kohal uus **kava „REPowerEU“**[3], mille komisjon esitas 2022. aasta mais ja mis tugineb Euroopa rohelise kokkuleppe täielikule rakendamisele. See kava, mis võeti vastu koos uue ühisteatisega ELi energiaalase välistegevuse kohta[4], sisaldab hulka integreeritud meetmeid **energia säästmiseks**, **energiatarnete mitmekesistamiseks ja kindlustamiseks**, **taastuvenergia kasutuselevõtu hoogustamiseks** ning **investeeringute ja reformide arukaks ühendamiseks**. Kavaga „REPowerEU“ suurendatakse seadusandlike läbirääkimiste lõppetappi jõudnud paketi **„Eesmärk 55“** seadusandlike ettepanekute ambitsioonikust energiatõhususe ja taastuvenergia valdkonnas.

Kavale „REPowerEU“ eelnes **gaasi hoiustamist käsitleva määruse** ettepanek[5], mille kaasseadusandjad võtsid vastu 27. juunil 2022, ja **ELi energiaplatvormi** loomine 2022. aasta aprillis. Sellele järgnesid kiiresti erakorralised sekkumismeetmed, sealhulgas teatis **„Säästame gaasi turvalise talve nimel“**[6], **uus õigusakt** ja **Euroopa gaasinõudluse vähendamise kava**, et vähendada gaasinõudlust Euroopas järgmiseks kevadeks 15 %, ning ettepanek võtta vastu **määrus kõrgetele energiahindadele reageerimiseks võetavate erakorraliste sekkumismeetmete kohta**[7], milles lepiti poliitilisel tasandil kokku energeetikanõukogu erakorralisel koosolekul 30. septembril. I lisas on esitatud ülevaade meetmetest, mis on võetud alates 2021. aasta oktoobrist seoses energiahindade tõusuga.

[1] Riigipeade ja valitsusjuhtide Versailles' deklaratsioon (10.–11. märts 2022), lk 5; Euroopa Ülemkogu 24.–25. märtsi 2022. aasta järeldused, punkt 15.
[2] Teatis REPowerEU kohta (COM(2022) 108 final, 8. märts 2022), lk 2.
[3] COM(2022) 230 final.
[4] JOIN(2022) 23 final.
[5] COM(2022) 135 final.
[6] COM (2022) 360 final.
[7] COM(2022) 473 final.

Energialiidu olukorda käsitlevas 2022. aasta aruandes rõhutatakse, et **energialiit** aitab kiirendada Euroopa rohelise kokkuleppe elluviimist, suurendab energiajulgeolekut ja energia taskukohasust, soodustab taastuvenergia kasutuselevõttu ning edendab energiasäästu ja energiatõhususe meetmeid. Aruandes vaadeldakse ka seda, kuidas EL toetab oma naabreid, ja uusi partnerlusi, mis on loodud üleilmse õiglase taastuvenergiale ülemineku kiirendamiseks.

Komisjon avaldab koos käesoleva aruandega iga liikmesriigi kohta ülevaate, kus kirjeldatakse põhjalikult liikmesriigi energiaolukorda. Üsna pea avaldatakse ka energialiidu olukorda käsitleva 2022. aasta aruande lisad:

- 2022. aasta aruanne energiatoetuste kohta ELis;
- ELi kliimameetmete 2022. aasta eduaruanne;
- 2022. aasta aruanne 2020. aasta taastuvenergiaeesmärkide saavutamise kohta;
- 2022. aasta aruanne 2020. aasta energiatõhususe eesmärkide saavutamise kohta;
- piiriüleste taastuvenergiaalaste koostööprojektide kulude ja tulude jagamise suunised;
- aruanne taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootmise jaoks hankemenetluste teel antud toetuste tulemuslikkuse kohta;
- aruanne puhta energia tehnoloogia konkurentsivõime parandamisel tehtud edusammude kohta;
- kütusekvaliteedi aruanne;
- aruanne CO_2-turu toimimise kohta (heitkogustega kauplemise süsteem (HKS)).

Energialiidu olukord 2022. aastal – peamised järeldused

- ***Praegused kõrged ja kõikuvad energiahinnad mõjutavad tarbijaid*** *kõigis ELi liikmesriikides, avaldades väikese sissetulekuga leibkondade kõrval mõju ka väiksemapoolse keskmise sissetulekuga leibkondadele, VKEdele ja tööstussektorile. Aastatel 2019–2022 suurenes energiakulutuste osakaal[8] ELi liikmesriikides keskmiselt enam kui kolmandiku võrra, kusjuures mõnes riigis see peaaegu kahekordistus[9]. Eurostati näitajate kohaselt ei olnud 35 miljonil ELi kodanikul (ligikaudu 8 % ELi rahvastikust) 2020. aastal võimalik hoida oma kodu piisavalt soe. Energiahindade tõus, mis sai alguse 2021. aastal ja hoogustus Venemaa sissetungiga Ukrainasse 2022. aasta veebruaris, on koos COVID-19-st tingitud kriisi mõjuga tõenäoliselt raskendanud juba niigi keerulist olukorda paljude ELi kodanike jaoks.*

- ***Kõik liikmesriigid on rakendanud meetmeid kõrgemate energiahindadega toimetulekuks.*** *Kriisi leevendamiseks on vastu võetud riiklikud meetmed, mis on seotud komisjoni* ***2021. aasta oktoobri paketiga „Toimetulek energiahindade tõusuga: meetme- ja toetuspakett“[10]****. Näiteks on kehtestatud reguleeritud hinnad / sotsiaaltariifid ning era- ja äritarbijate (sh VKEde ja tööstussektori) jaoks on kasutusele võetud energiavautšerid ja ajutised toetused. Oluliste meetmete hulka, mille liikmesriigid on võtnud, leevendamaks kõrgemate energiahindade mõju lõpptarbijale, kuulub ka energiaga seotud maksude ja võrgutariifide vähendamine. Mitmel juhul seisnevad võetud meetmed fossiilkütusetoetustes, mis tõenäoliselt mõjutavad ELi eesmärke ja kohustusi.*

[8] See ei hõlma kulutusi sõidukikütusele.

[9] Euroopa Komisjoni (peagi avaldatav) 2022. aasta energiahindade ja -kulude aruanne.

[10] COM(2021) 660 final.

- ***ELis oli gaasihoidlate täitumus oktoobri keskpaigaks üle 91 %.*** *14 liikmesriiki ületasid 80 % piiri juba 5. oktoobriks 2022 ja on 1. novembriks 2022 seatud 80 % eesmärgist tublisti ees.*

- ***Venemaa torugaasi osakaal ELi impordis kahanes 41 protsendilt*** *2021. aastal* ***9 protsendini*** *2022. aasta septembris.* ***Nüüd on olulised veeldatud maagaasi tarned****, mis moodustavad* ***32 % kogu ELi gaasi netoimpordist****.*

- *2021. aastal* ***suurenesid veidi nafta-, kivisöe- ja gaasitoetused****, samal ajal kui fossiilkütustest elektri tootmise toetused vähenesid ja fossiilkütusetoetused püsisid üldiselt võrdlemisi stabiilsed.* ***Taastuvenergiatoetused*** *suurenesid 2020. aastal 7 % ja* ***2021. aastal kahanesid veidi****.* ***Energiatõhususe toetused*** *2020. aastal vähenesid, kuid olid* ***2021. aastal taas suuremad****.*

- ***EL on tublisti ületanud*** *ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel* ***2020. aastaks seatud heite vähendamise eesmärgi****, olles vähendanud liidus kasvuhoonegaaside netoheidet (arvestamata LULUCFi[11]) 2020. aastaks 32 %. Esialgsete hinnangute põhjal võib eeldada, et 2021. aasta heitkogused olid taas suuremad, kuid jäid siiski allapoole pandeemiaeelset taset.*

- ***ELi 2020. aasta energiatõhusus- ja taastuvenergiaeesmärgid ületati.*** *Lõppenergia tarbimine ja primaarenergia tarbimine olid vastavalt 5,4 % ja 5,8 % väiksemad kui 2020. aasta eesmärk. Taastuvenergia osakaal summaarses energia lõpptarbimises oli ELis 22,1 % ja oli seega suurem kui 2009. aasta taastuvenergiadirektiivi alusel eesmärgiks võetud 20 %.*

- *2019. ja 2020. aastal* ***jäi tänu ulatuslikumale taastuvenergia kasutamisele kasutamata vastavalt ligikaudu 155,6 ja 164,6 miljonit naftaekvivalenttonni fossiilkütuseid****.* ***Fossiilkütuste kasutamise vähendamisega*** *säästis EL 2019. aastal* ***43,5 miljardit eurot*** *ja 2020. aastal* ***34,6 miljardit eurot****.*

- *2022. aasta maist augustini* ***tootis EL rekordilised 12 % oma elektrist päikeseenergiast*** *ja* ***13 % tuuleenergiast****. Varajased märgid osutavad sellele, et* ***2022. aasta kujuneb enneolematult edukaks Euroopa päikeseelektrituru jaoks****: päikeseelektri kasutamine kasvab suurimatel ELi liikmesriikide turgudel aasta lõikes 17–26 %. Samas* ***kahanes hüdroelektrienergia osakaal 2022. aasta suvel*** *võrreldes varasemate aastatega* ***14 protsendilt 11 protsendini****, kuna veetase jõgedes ja veehoidlates oli põuast tingituna madal.*

- ***Taastuvate energiaallikate osakaal energiaallikate jaotuses suureneb eeldatavasti 37 protsendilt 2021. aastal 69 protsendini 2030. aastal.*** *Selle protsessi kiirendamiseks tuleb esmajärjekorras pöörata tähelepanu* ***koormavatele loamenetlustele, võrguühenduste küsimustele*** *ja* ***raskustele tarneahelates****.*

- *EL on püsinud esirinnas puhta energia alaste teadusuuringute tegemisel: liikmesriigid on pidevalt suurendanud oma avaliku sektori investeeringuid teadus- ja innovatsioonitegevusse ning EL on kinnitanud oma juhtrolli tehnoloogia, näiteks meretuuleenergia tehnoloogia arendamisel. ELi konkurentsivõime suurendamiseks on*

[11] Maakasutus, maakasutuse muutus ja metsandus.

siiski vaja ***rohkem avaliku ja erasektori investeeringuid teadusuuringutesse ja innovatsiooni*** *ning* ***meetmeid tegevuse laiendamiseks ja kasutuselevõtu suurendamiseks****.*

- ***Märkimisväärselt on suurenenud ELi ja liikmesriikide tasandi rahastamisvõimalused Euroopa vesiniku väärtusahela jaoks.*** *Üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide mehhanismi raames on heaks kiidetud 10,6 miljardi euro ulatuses avaliku sektori investeeringuid vesiniku väärtusahelasse, et innustada kaasama vesinikusektorisse erainvesteeringuid. Vesinikuprojektide toetamiseks tehakse taaste- ja vastupidavusrahastu kaudu kättesaadavaks ligikaudu 10,6 miljardit eurot. Euroopa elektrolüüsiseadmete tootjad kohustusid* ***suurendama 2025. aastaks oma tootmissuutlikkust kümme korda: 17,5 GWni****.*

- ***Liikmesriigid rakendavad meetmeid, et suurendada energiatõhusust kõigis sektorites.*** *Tööstusettevõtted on nüüd mõnel juhul kohustatud täitma energiaauditist tulenevaid soovitusi, kui tasuvusaeg on lühem kui viis aastat. Märkimisväärset säästu võimaldavad heitsoojuse kasutamise meetmed. Liikmesriigid rakendavad hoonete energiatõhusaks renoveerimise meetmeid, sealhulgas programme, kus on tähelepanu keskmes sotsiaaleluruumid ja energiaostuvõimetuse vähendamine või üldkasutatavate hoonete, eeskätt koolide, ülikoolide ja tervishoiutaristu ajakohastamine.*

2. ENERGIAJULGEOLEKU SUURENDAMINE, MITMEKESISTAMINE JA EUROOPA ROHELISE KOKKULEPPE ELLUVIIMISE KIIRENDAMINE

Gaasi- ja elektrihinnad on kerkinud 2022. aastal kõigi aegade kõrgeimale tasemele. Viimase aasta jooksul on elektrihinnad Euroopas tõusnud kiiresti tasemele, mis on palju kõrgem kui viimastel aastakümnetel. See areng on lahutamatult seotud kõrge gaasihinnaga, mis suurendab gaasiküttel töötavates elektrijaamades toodetava elektrienergia hinda. **Hinnad hakkasid kiiresti tõusma 2021. aasta teises pooles**, mil maailma majandus COVID-19-ga seotud piirangute leevendamise järel elavnes. Olukorda on teravdanud veelgi Venemaa sissetung Ukrainasse.

Samal ajal on **elektrienergiat toodetud ELis tavapärasest vähem**. **Tänavuse suve rekordilised temperatuurid** suurendasid nõudlust jahutamiseks kasutatava energia järele ja tekitasid elektritootmises lisapingeid, mille põhjuseks olid põuad (hüdroenergia tootmisel) ja kõrged veetemperatuurid (tuumaenergia tootmisel). **Äärmuslikud ilmastikutingimused ja nende tagajärjed veele on seega kaasa aidanud energianappusele ja energiahindade tõusule**, mis on koormaks tarbijatele, ettevõtjatele ja tööstussektorile ning on pidurdanud majanduse taastumist. Täiendav tarnetega seotud surve energia- ja toiduainehindadele suurendab **ülemaailmset inflatsioonisurvet ning vähendab seeläbi leibkondade ostujõudu** ja pärsib majandust.

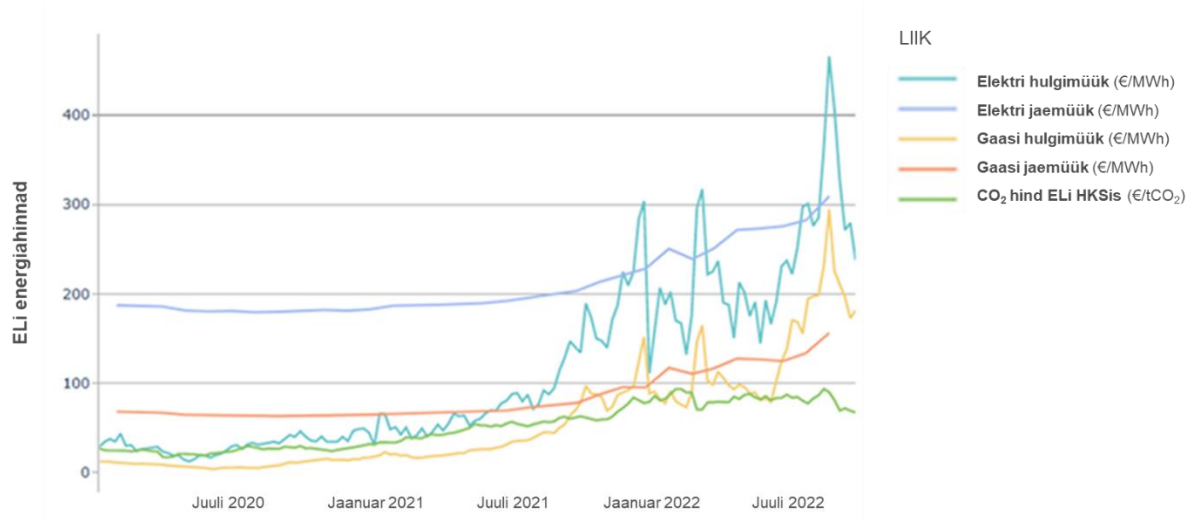

Joonis 1. Gaasi ja elektri jae- ja hulgimüügihinnad ning CO_2 hinnad ELis. Allikad: Platts, VaasaETT.

Komisjoni 14. septembri ettepaneku osas võtta vastu **määrus kõrgetele energiahindadele reageerimiseks võetavate erakorraliste sekkumismeetmete kohta** saavutati energeetikanõukogus poliitiline kokkulepe rekordajaga, 30. septembril. Ettepanekus on püstitatud **eesmärk vähendada** kõigi tarbijate **üldist elektrinõudlust**, kusjuures keskendutakse nõudluse vähendamisele tipphinnatundidel, samuti on selles kindlaks määratud **tulu ülempiir väiksemate piirkuludega tehnoloogia puhul** ja **solidaarsuspanus ülemäärase kasumi** teenimisel nafta-, gaasi-, söe- või rafineerimissektoris. **Tulu** koguksid liikmesriigid ja see **suunataks ümber energiatarbijatele**, eelkõige **vähekaitstud leibkondadele**, **hinnatõusust rängalt mõjutatud ettevõtetele** (sh VKEd) ja **energiamahukatele tööstusharudele**. Sellega laiendatakse ka liikmesriikidele tarbijate abistamiseks kättesaadavaks tehtud energiahindade meetme- ja toetuspaketti ning võimaldatakse seejuures kehtestada omahinnast madalamad reguleeritud elektrihinnad ja kohaldada reguleeritud hindu ka VKEde puhul.

Peale nende sammude elektrihindade alandamiseks esitas komisjon 18. oktoobril ettepaneku meetmete kohta, mille eesmärk on **tuua alla maagaasi hind ja tugevdada liikmesriikidevahelist solidaarsust**. Komisjoni tegi ettepaneku luua ELile õiguslikud vahendid **gaasi ühisostude tegemiseks**, et tagada gaasivood seal, kus neid vaja on, ning kehtestada selleks, et suurendada ELi suutlikkust hädaolukorras kiiresti reageerida, **vaikimisi eeskirjad kahepoolsete solidaarsuslepingute kohta** nende liikmesriikide jaoks, kes ei ole selliseid lepinguid veel sõlminud. Gaasihindade alandamiseks tehtaks Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ametile (ACER) ülesandeks töötada **veeldatud maagaasi ostmiseks välja uus täiendav võrdlusalus**. Peale selle teeb komisjon praegusele energiakriisile reageerimiseks ettepaneku kehtestada mehhanism, mille abil saaks vajaduse korral **piirata hindu Euroopa peamise gaasibörsi** TTFi **kaudu**.

Komisjon jälgib tähelepanelikult ja arutab liikmesriikidega edusamme **praegu toimuval piisavuse hindamisel, mis peaks andma ülevaate konkreetsetest riskidest sel talvel**. Sel hindamisel võetakse arvesse kõige ajakohasemaid meetmeid ja tootmisallikate olukorda talvel ning samme, mida on vaja konkreetsete riskide maandamiseks. Selliste sammude puhul tuleks võtta igakülgselt arvesse siseturgu, sest piiriülene kaubandus on mitte üksnes oluline siseturu osa, vaid ka Euroopa elektri- ja gaasialase solidaarsuse tähtis element. Seetõttu võib ükskõik milline tarbetu piirang seada ohtu liikmesriikide, piirkondade ja ELi elektrivarustuskindluse.

2.1. ENERGIAVARUSTUS

Venemaa on alates sissetungist Ukrainasse manipuleerinud gaasitarnetega, et õõnestada ELi solidaarsust ja energiajulgeolekut. Tarnete vähenemine või lõppemine mõjutab otseselt 13 liikmesriiki[12], kusjuures **viide liikmesriiki** (Bulgaaria, Poola, Leedu, Läti ja Soome) **on kõik gaasitarned** Venemaalt **lõppenud**. **Gazprom kahandas järk-järgult** Nord Stream 1 **gaasivoogusid** nende lakkamiseni septembri alguses ning hiljutised vahejuhtumid Nord Stream 1 ja 2 torujuhtmetega on olnud ELi jaoks järjekordne häirekell, mis ajendab suurendama energiavarustuskindlust ja valmisolekut tulla toime tõsiste häirete korral. ELi energiasüsteem on vastupidav, sealhulgas hübriidohtude suhtes. Energiavarustuskindluse kõrval peame siiski jätkama tööd elutähtsa taristu kaitsmiseks ja küberturvalisuse valdkonnas. Pidev manipuleerimine ELi suunatud **gaasitarnetega** on kaasa toonud selle, et Venemaa osakaal meie torugaasi impordis on märkimisväärselt vähenenud. Kui Venemaa Föderatsiooni tarned moodustasid 2021. aastal 41 % ELi maagaasiimpordist, siis **2022. aasta septembriks oli Venemaalt imporditud torugaasi osakaal langenud 9 protsendini**.

Kava „REPowerEU“ ja ELi energiaalase välistegevuse strateegia rakendamise tulemusel on Venemaa tarnete pideva kahanemise pärast sõja algust korvanud alternatiivsete gaasitarnete suurenemine tänu edukale suhtlusele rahvusvaheliste partneritega. Ajavahemikus jaanuarist juulini suurenesid mujalt kui Venemaalt pärit veeldatud maagaasi tarned 19 miljardit kuupmeetrit ja tarned torujuhtmete kaudu 14 miljardit kuupmeetrit. **Veeldatud maagaasi tarned on nüüd väga olulised, moodustades 32 % kogu gaasi netoimpordist.** ELi peamised varustajad on Norra ja Ameerika Ühendriigid.

Komisjon on otsustanud tegeleda ka ühe talveks valmisoleku olulise elemendiga: **gaasi hoiustamisega**. Hoiustamismääruses on sätestatud, et 2022. aasta novembriks peab gaasihoidlate täitumus olema vähemalt 80 %. Oktoobri keskpaigaks oli **ELi gaasihoidlate täitumus** üle 91 % ning 14 liikmesriiki olid ületanud 80 % piiri juba 5. oktoobriks 2022. Kõik liikmesriigid järgivad edukalt oma täitmistrajektoori ning komisjon jätkab tööd määruse rakendamisega, kandmaks hoolt selle eest, et kellelgi ei oleks raskusi sihttasemete saavutamisel.

ELi elektrivarustust on mõjutanud ka mõned muud häired. Samal ajal kui EL tootis 2022. aasta maist augustini rekordiliselt 12 % oma elektrist **päikeseenergiast** ja 13 % **tuulenergiast**, kahanes **hüdroenergia**[13] osakaal võrreldes varasemate aastatega 14 protsendilt 11 protsendini, sest paljudes jõgedes ja veehoidlates oli veetase suvistest põudadest tingituna madal.

2020. aastal toodeti ligikaudu 24,6 % kogu ELis toodetud elektrist **tuumaelektrijaamades**[14]. Paraku **ELi tuumaelektrijaamad vananevad ja enne uute investeeringute tegemist väheneb nende kogutoodang ajutiselt kuni kümnendi lõpuni**[15]. Põuad ja kõrged temperatuurid on toonud kaasa jahutusvee nappuse tuumaelektrijaamades ja madala veetaseme, mis on takistanud tuumkütuste tootmist ja transportimist. Selle tulemusel tootmine 2022. aastal kahanes.

---

[12] Bulgaaria, Poola, Saksamaa, Soome, Taani, Madalmaad, Itaalia, Prantsusmaa, Austria, Tšehhi, Slovakkia ja Läti ning Leedu, kes otsustas ise peatada kogu impordi Venemaalt.

[13] Copernicuse programmi raames toetatakse Copernicuse kliimamuutuste teenusega (C3S) taastuvenergiasektorit spetsiaalsete toodetega, mille puhul keskendutakse päikeseelektri ning tuule- ja hüdroenergia tootmisele (varasem, reaalajalähedane ja eri stsenaariumidest lähtuvate prognooside kohane).

[14] Viimased Eurostati andmed: Nuclear energy statistics – Statistics Explained (europa.eu).

[15] Prognooside kohaselt on tuumaenergia osakaal elektrienergia kogutoodangus 2030. aastaks 16 % (paketi „Eesmärk 55“ kohaselt modelleerituna) ja 2050. aastaks 15 % (teatis „Puhas planeet kõigi jaoks“ ja kliimaeesmärgi kava).

Alates 2022. aasta märtsist on täheldatud mõne olulise naftasaaduse (peamiselt diislikütuse, reaktiivkütuse ja kütteõli) **nappust ja isegi puudust, mis on tingitud eeskätt nõudluse suurenemisest** ja piirangutest, mille ELi ettevõtjad on endale seadnud kogu ELi hõlmavate meetmete ootuses. Olukorra muutsid suvel veelgi keerulisemaks **vahejuhtumid mõnes ELi rafineerimistehases ja mõned logistilised raskused**, mille põhjuseks oli kütuse transportimiseks oluliste siseveeteede Reini ja Doonau madal veetase. Sellega seoses pidi mõni liikmesriik **võtma** naftasaaduste nappuse korvamiseks **kasutusele kriisiolukorra naftavarud**. Komisjon jälgib toimuvat pidevalt tihedas koostöös liikmesriikide ja Euroopa nafta koordineerimisrühmaga.

2.2. ELI ENERGIAVARUSTUSE MITMEKESISTAMINE

ELil kui maailma suurimal maagaasi importijal on pikaajaline strateegia **maagaasi allikate ja imporditeede mitmekesistamiseks**. See hõlmab ELi ühendamist uute tarneallikatega, näiteks **lõunapoolse gaasikoridori** kaudu, ja uusi veeldatud maagaasi allikaid Vahemere piirkonnas. Mitmekesistamispüüdlused on viimasel ajal hoogustunud, näiteks 28. septembril 2022 avatud **Läänemere torujuhtmega**, mida toetavad üleeuroopalised energiavõrgud. Läänemere torujuhtmega edendatakse gaasivarustuse mitmekesistamist Kesk- ja Ida-Euroopas ning Balti riikides, kuna tegemist on uue olulise imporditeega Põhjamerest ELi. See võimaldab importida Norrast Poola aastas kuni 10 miljardit kuupmeetrit gaasi ja transportida Poolast Taani 3 miljardit kuupmeetrit gaasi. Hiljuti, 1. oktoobril, avati ka mitmekesistamis- ja vastupidavusstrateegia vaatenurgast murranguline Kreeka ja Bulgaaria võrkudevaheline ühendus.

Seistes silmitsi energiavarustusele praegu avalduva survega, lõid komisjon ja liikmesriigid **ELi energiaplatvormi** kui **maagaasi, veeldatud maagaasi ja vesiniku ostmist toetava vabatahtliku koordineerimismehhanismi**, mille eesmärk on aidata mitmekesistada gaasivarustust. ELi energiaplatvorm toetub kolmele sambale: gaasinõudluse koondamine ühisostude tegemiseks, ELi taristu optimeeritud kasutamine, et toetada muutusi gaasivoogudes, ja rahvusvaheliste partneritega suhtlemise koordineerimine.

Platvormi abil saavutati kiiresti **kokkulepped usaldusväärsete energiapartneritega**, et mitmekesistada ELi energiavarustust ja kindlustada energiatarned lühikeses ja keskpikas perspektiivis. 15. juunil 2022 sõlmiti Kairos kolmepoolne leping **ELi, Egiptuse ja Iisraeli** vahel, et toetada gaasi eksportimist Iisraelist ELi Egiptuse veeldatud maagaasi terminalide kaudu. 18. juulil 2022 allkirjastasid **EL ja Aserbaidžaan** vastastikuse mõistmise memorandumi strateegilise partnerluse kohta energeetika valdkonnas. See uus memorandum aitab kahekordistada lõunapoolse gaasikoridori aastast läbilaskevõimet, mis suureneb 2027. aastaks vähemalt 20 miljardi kuupmeetrini kooskõlas kavaga „REPowerEU“, ning samal ajal tagatakse memorandumiga jätkuvalt soodsad ja stabiilsed tingimused maagaasi tarnimiseks ELi; see annab tunnistust ELi ja Aserbaidžaani energiapartnerluse pikaajalisusest. Peale selle on EL süvendanud gaasitarnete suurendamise alast dialoogi usaldusväärsete partneritega, sealhulgas Ameerika Ühendriikide, Norra ja Alžeeriaga. Samuti on EL elavdanud arutelusid Kanadaga, pidades silmas võimalikke tarneid keskpikas perspektiivis.

Oma **lähinaabruses** on EL astunud julge ja enneolematu sammu, et toetada Ukraina ja Moldova elektrivõrgu erakorralist sünkroniseerimist Mandri-Euroopa elektrivõrguga; seeläbi säilitatakse võrgu stabiilsus ja luuakse tingimused vastastikku kasuliku elektrikaubanduse jaoks.

Kuna selle mehhanismi edukuse tagamiseks on oluline gaasituru ettevõtjate panus, loob komisjon **energeetikasektori nõuanderühma**[16]. See rühm hakkab andma komisjonile nõu ühisostude praktilise läbiviimise kohta ja ühisostude jaoks koostatavate tehniliste kirjelduste kohta kooskõlas sektori vajadustega. Nõuanderühm analüüsib võetavaid meetmeid, näiteks ühishankeid ja gaasi ostmiseks ühisettevõtete loomist.

Koostöö energeetikasektoriga annab juba tulemusi. Näiteks on REPowerEU **biometaani** käsitleva tegevuskava rakendamisel olulise vahe-eesmärgina ametlikult käivitatud **biometaanialane tööstuspartnerlus** . Tegevuskava aitab saavutada 2030. aastaks seatud eesmärki toota ELis aastas 35 miljardit kuupmeetrit säästvat biometaani. Biometaanialase tööstuspartnerlusega toetatakse tegevuskava elluviimist mitme rakkerühma kaudu, kuhu kuuluvad tööstusharu, primaarsektori ametiasutuste, akadeemiliste ringkondade ja kodanikuühiskonna eksperdid.

Peale selle on **energiaplatvormi raames loodud viis piirkondlikku rühma**, kuhu kuuluvad komisjon, liikmesriigid ja energiaühendusse kuuluvad kindlaksmääratud riigid. Need rühmad aitavad saada parema ettekujutuse võimalikust gaasinõudlusest, mida võetakse arvesse ühisostude kava koostamisel.

Tarneteede mitmekesistamise kõrval tuleb mitmekesistada energiaallikaid, näiteks edendada sel eesmärgil taastuvate energiaallikate kasutamist, kiirendada saastevaba vesiniku kasutuselevõttu, kasutada ulatuslikumalt säästvat biometaani, vähendada fossiilkütuste kasutamist neis tööstusharudes ja transpordisektorites, kus kasvuhoonegaaside heite vähendamine on keeruline, ning kiirendada loamenetlusi ja innovatsiooni.

Mis puudutab **liidusiseste allikate kasutamist**, siis 2021. aastal suurenes taastuvenergia tootmise võimsus tänu uutele rajatistele rekordilised 36 GW[17]. **Taastuvenergia ulatuslikuma kasutuselevõtu tulemusena jäi ELis** 2005. aasta taastuvenergiakasutusega võrreldуna 2019. ja 2020. aastal **kasutamata vastavalt ligikaudu 164,6 miljonit naftaekvivalenttonni ja 155,6 miljonit naftaekvivalenttonni fossiilkütuseid**. Fossiilkütuste kasutamise vähendamisega säästis EL 2019. aastal **43,5 miljardit eurot** ja 2020. aastal **34,6 miljardit eurot**[18]. Sääst, mis tuleneb taastuvate energiaallikate kasutuselevõtust fossiilkütuste asemel ja mis 2030. aastaks kavandatud 45-protsendilise taastuvate energiaallikate osakaalu saavutamisel märkimisväärselt suureneb, võimaldab ELil Venemaa fossiilkütustest sõltuvust üha vähendada ja sellest 2027. aastaks täielikult vabaneda.

Taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu edendavate ELi eesrindlike poliitikameetmete rakendamist on alates REPowerEU vastuvõtmisest oluliselt hoogustatud, tänu millele kasutatakse taastuvaid energiaallikaid tublisti rohkem ka kõikides lõppkasutussektorites. Varajased märgid osutavad sellele, et **2022. aasta kujuneb enneolematult edukaks Euroopa päikeseelektrituru jaoks**: päikeseelektri kasutamine kasvab suurimatel ELi liikmesriikide turgudel aasta lõikes 17–26 %[19]. **Taastuvate energiaallikate osakaal energiaallikate jaotuses suureneb eeldatavasti 37 protsendilt 2021. aastal**[20] **69 protsendini 2030. aastal.**

[16] https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert-groups/consult?lang=en&groupID=3865.

[17] https://www.iea.org/news/renewable-power-is-set-to-break-another-global-record-in-2022-despite-headwinds-from-higher-costs-and-supply-chain-bottlenecks.

[18] https://www.eurobserv-er.org/pdf/20th-annual-overview-barometer/.

[19] Global Market Outlook For Solar Power 2022-2026 – SolarPower Europe.

[20] European Electricity Review 2022 | Ember (ember-climate.org).

Seoses REPowerEU tegevuskavas kavandatud **vesinikusektori edendamise algatusega** on komisjon hinnanud vastavaid investeerimisvajadusi ja lisakulusid, keskendudes eeskätt maagaasi kasutamise asendamisele. Komisjoni president teatas septembris Euroopa Parlamendi ees peetud Euroopa Liidu olukorda käsitlevas kõnes **Euroopa vesinikupanga** loomisest. Vesinikupanga eesmärk on muuta vesinikuturg nišiturust ulatuslikuks turuks; sel eesmärgil soovitakse kiirendada saastevaba vesiniku tootmist ja kasutamist ning luua nende tegevuste omavaheliseks ühendamiseks koordineeritult vajalik taristu.

Seoses **tuumaenergia** panusega elektrienergia varustuskindluse tagamisse lähiaastatel peavad liikmesriigid tegema õigeaegseid otsuseid olemasolevate tuumaelektrijaamade pikaajaliseks käitamiseks tehtavate investeeringute kohta ning suurendama nõuetekohaselt ohutust ja tõhusust, sealhulgas kliimamuutustega kohanemise meetmete raames. Selleks et aidata **maandada riske**, mis esinevad mõnes liikmesriigis[21] seoses **Venemaa tuumkütuse tarnete ja tuumkütusetsükli teenuste ebakindlusega** ning asjaomaste seadmete ja tehnoloogiaga, suurendavad komisjon ja Euratomi Tarneagentuur koos liikmesriikide ja nende ametiasutustega jõupingutusi, et tagada ELi ja usaldusväärsete rahvusvaheliste partnerite alternatiivsete kütusetarnete kättesaadavus.

2.3. ENERGIANÕUDLUS

Selleks et kaitsta end võimalike tarnehäirete eest ning viia miinimumini nende häirete mõju ja kulud, on väga tähtis suurendada energiatõhusust ja vähendada energianõudlust. See võib sageli olla odavaim, ohutuim ja keskkonnahoidlikuim viis vähendada meie sõltuvust Venemaa fossiilkütuste impordist ning ühtaegu vähendatakse sel viisil kasvuhoonegaaside ja õhusaasteainete heidet ja panustatakse nii võitlusse kliimamuutuste vastu.

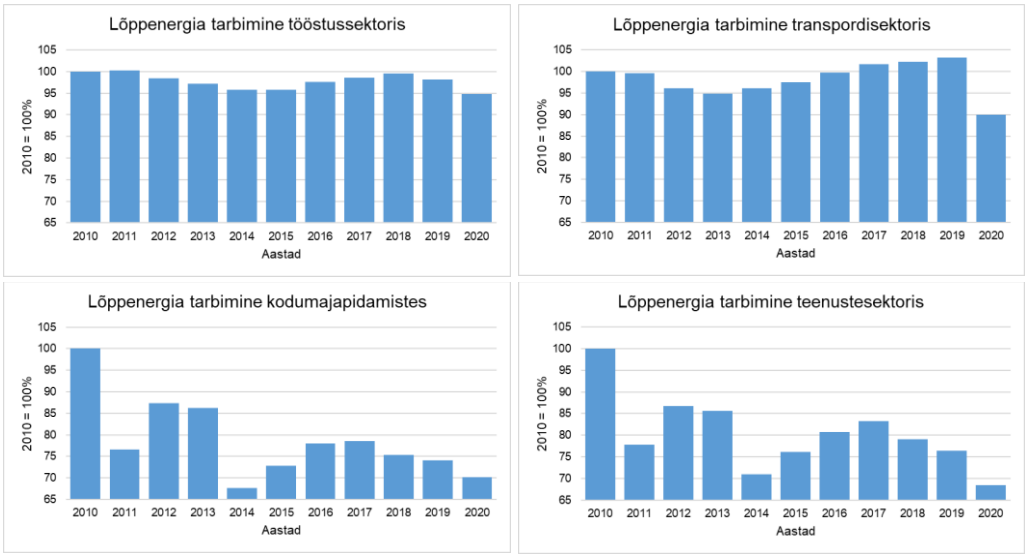

Joonis 2. Lõppenergia tarbimise vähenemine tööstussektoris, transpordisektoris, kodumajapidamistes ja teenustesektoris. Allikas: Eurostat, 2022[22].

[21] Tuumaenergiat tootvast 13st ELi liikmesriigist sõltuvad neli riiki täielikult ja üks riik osaliselt Venemaa tuumkütuse tarnetest. Mõni neist riikidest on iseäranis haavatav, kuna tuumaenergial on seal elektritootmises suur osatähtsus (kuni 53,8 %) ja riik on ka suures sõltuvuses muudest Venemaa energiatarnetest (gaas, nafta).

[22] Kodumajapidamiste ja teenustesektori graafikut on korrigeeritud, et võtta arvesse kliimatingimusi. Ilmastikutingimustega seotud paranduskoefitsiendi leidmiseks jagati igal aastal mõõdetud kütmise kraadpäevade arv kütmise kraadpäevade keskmise arvuga aastatel 1980–2004.

2022. aasta mais esitas komisjon rea algatusi, alates **ELi energiasäästukavast**, et suunata liikmesriike kavandama vajadustele kõige paremini vastavad meetmed energiatarbimise vähendamiseks. Komisjon esitas 2022. aasta juulis ka **uue õigusakti** ettepaneku ja **Euroopa gaasinõudluse vähendamise kava**, et vähendada gaasikasutust Euroopas järgmiseks kevadeks 15 %, ning nõukogu võttis 5. augustil 2022 vastu määruse gaasinõudluse vähendamise kohta[23]. Liikmesriigid rakendavad nüüd nõudluse vähendamise meetmeid, mida võetakse arvesse ka **riiklike hädaolukorra lahendamise kavade ajakohastamisel 2022. aasta oktoobri lõpus**.

Kooskõlas kava **„REPowerEU“** eesmärkidega ja paketiga **„Säästame gaasi turvalise talve nimel“** on **enamik liikmesriike võtnud meetmeid, et julgustada säästma** lühiajalises perspektiivis **energiat** hoonetes, tööstuses ja transpordis. Paljud on korraldanud teavituskampaaniaid. **Mitu liikmesriiki on rakendanud meetmeid, et määrata kindlaks maksimaalne kütte- ja minimaalne jahutustemperatuur** teatavat liiki hoonetes, ning on esitanud soovitusi vähendada maanteedel piirkiirust. Mõni **liikmesriik on võtnud ka ulatuslikumaid ja struktuursemaid meetmeid**, mis avaldavad mõju juba saabuval talvel: on **tugevdatud kehtivaid eeskirju või täiendatud olemasolevaid toetuskavu** hoonete, tööstussektori ja transpordisektori jaoks.

Peale selle **on komisjon teinud ettepaneku suurendada ELi 2030. aasta energiatõhususe eesmärki 13 protsendini, et kaasata erasektori rahalisi vahendeid energiatõhususe edendamiseks**. 2023. aastal käivitab komisjon ka Euroopa energiatõhususe rahastamise kõrgetasemelise koalitsiooni finantssektoriga.

REPowerEU raames tegi komisjon käimasoleva hoonete energiatõhususe direktiivi läbivaatamise osana ka ettepaneku **tagada, et kõigi uute hoonete projekteerimisel optimeeritakse nende päikeseenergia tootmise potentsiaal**. Direktiivi läbivaatamise eesmärk on **muuta Euroopa hoonefond 2050. aastaks täielikult CO_2-heite vabaks**, kehtestada energiatõhususe miinimumstandardid, et käivitada hoonete energiatõhusaks renoveerimine, tõsta 2030. aastaks renoveerimise tempot, lõpetada järk-järgult fossiilkütuste kasutamine hoonete kütmiseks ja maksimeerida hoonetes päikeseenergia tootmise potentsiaal. Sellised meetmed on olulised vähekaitstud leibkondadele, eriti praeguste kõrgete energiahindade juures.

Energiamõjuga tooteid käsitlevate kehtivate määruste läbivaatamine ja ajakohastamine moodustab põhiosa **ökodisaini ja energiamärgistuse tööplaanist[24], kus üheks prioriteediks on seatud kütte- ja jahutusseadmed**. Samal ajal toimub ökodisaini direktiivi põhjalik läbivaatamine[25].

2.4. ÕIGLANE ÜLEMINEK, TASKUKOHASUS JA KESTLIKKUS

Õiglane üleminek ja taskukohasus

Õiglase energia- ja kliimapöörde edendamise poliitikaraamistikus on tähelepanu keskmes piirkonnad, sektorid ja ettevõtted, kus kasvuhoonegaaside heitemahukus on suur või mis on suures sõltuvuses tahkete fossiilkütuste kaevandamisest. **Suure kivisöe-, turba- ja põlevkivisõltuvuse ja CO_2-heitega piirkondadel, mida kliimaneutraalsusele üleminek**

[23] https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/08/05/council-adopts-regulation-on-reducing-gas-demand-by-15-this-winter/.

[24] C/2022/2026, ELT C 182, 4.5.2022, lk 1–12.

[25] https://environment.ec.europa.eu/publications/proposal-ecodesign-sustainable-products-regulation_en.

mõjutab kõige enam, on võimalik saada rahalisi vahendeid õiglase ülemineku mehhanismi raames. Komisjonil on kavas võtta 2022. aasta lõpuks vastu kõik õiglase ülemineku territoriaalsed kavad ning ta toetab kõiki piirkondi õiglase ülemineku platvormi ja üleminekuetapis olevate söepiirkondade algatuse kaudu. Nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitusega õiglase kliimaneutraalsusele ülemineku tagamise kohta on loodud täiendav ühine tervikliku ja sidusa tööhõive-, oskuste ja sotsiaalpoliitika raamistik, et kanda kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste sambaga hoolt selle eest, et kedagi ei jäetaks kõrvale.

Kõrgete ja kõikuvate energiahindade mõju tarbijatele, VKEdele ja tööstusele kõigis ELi liikmesriikides **on väga murettekitav**. Aastatel 2019–2022 suurenes energiakulutuste osakaal[26] ELi liikmesriikides keskmiselt enam kui kolmandiku võrra, kusjuures mõnes riigis see peaaegu kahekordistus[27]. **On oht, et suurem hulk** leibkondi ei suuda tasuda oma energiaarveid, kusjuures mõjutatud on mitte üksnes väikese sissetulekuga, vaid ka väiksemapoolse keskmise sissetulekuga leibkonnad ja mõnes liikmesriigis võib-olla isegi neist paremal järjel leibkonnad. See ähvardab suurendada energiaostuvõimetust, mis ei võimaldanud 2020. aastal 35 miljonil ELi kodanikul (ligikaudu 8 % ELi rahvastikust) hoida oma kodu piisavalt soe. Seepärast peavad liikmesriigid tegelema veelgi kiiremini energiaostuvõimetuse otseste ja algpõhjustega, ühendades suunatud erakorralised meetmed selliste pikemaajaliste meetmetega nagu energiatõhususe meetmed ning vähendades kliima- ja energiapoliitika võimalikku kahjulikku mõju. 2022. aasta mais lõi komisjon energiaostuvõimetuse ja haavatavate tarbijate koordineerimisrühma[28], mis aitab liikmesriikidel vahetada kogemusi energiaostuvõimetuse vähendamise valdkonnas.

Leibkondade kõrval mõjutavad kõrged energiahinnad ebaühtlaselt ka ettevõtteid ja tööstussektorit, tekitades mõne ettevõtte ja tööstusharu jaoks märkimisväärseid probleeme seoses energia taskukohasusega. Kooskõlas kavaga „REPowerEU“ osutatakse **riigiabi ajutisse kriisiraamistikku** tehtud muudatuses võimalusele anda abi üleminekuks teisele kütuseliigile. Ajutist kriisiraamistikku on laiendatud eeskätt selleks, et võimaldada kohaldada taastuvenergia kasutuselevõttu kiirendavaid meetmeid ja hõlbustada tööstusprotsessidest tuleneva CO_2-heite vähendamist. Viimati nimetatu võimaldab liikmesriikidel toetada tööstusesse tehtavaid investeeringuid, mille eesmärk on loobuda järk-järgult fossiilkütustest ja luua stabiilsem ettevõtluskeskkond elektrifitseerimise, energiatõhususe suurendamise ning taastuvenergiale ja elektripõhisele vesinikule ülemineku kaudu.

Liikmesriigid on kehtestanud mitmesugused **toetusmeetmed**, sealhulgas energiahindade meetme- ja toetuspaketil põhinevad meetmed. Muu hulgas on liikmesriigid näinud ette otsese sissetulekutoetuse, tarbijate energiaarvetes sisalduvate maksude ja lõivude vähendamise ja arvetoetused ning meetmed energiatõhususe ja kohapeal taastuvenergia tootmise toetamiseks. Liikmesriigid on sekkunud ka elektri ja gaasi jaehindade kujundamisse. 2022. aasta märtsis avaldatud REPowerEU teatise[29] osana **esitas komisjon suunised, milles käsitletakse riigi sekkumist hindade kujundamisse** elektrienergia tarnimisel; sellega sooviti tagada, et selline sekkumine toob praeguses kriisis tarbijatele kasu ja suurendab pikemas perspektiivis tarbijatele kasulikku konkurentsi. Peale selle – nagu on ette nähtud teatisega, milles käsitletakse energiaturul sekkumist lühikeses perspektiivis ja elektrituru korralduse täiustamist pikas perspektiivis – esitas komisjon ettepaneku õigusakti kohta, mis võimaldab kehtestada omahinnast madalamad reguleeritud jaemüügihinnad VKEde ja

[26] See ei hõlma kulutusi sõidukikütusele.
[27] Euroopa Komisjoni (peagi avaldatav) 2022. aasta energiahindade ja -kulude aruanne.
[28] https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert-groups/consult?lang=en&groupID=3849.
[29] COM(2022) 108 final.

kodumajapidamiste jaoks. Selles lepiti poliitilisel tasandil kokku energeetikanõukogu erakorralisel koosolekul 30. septembril.

Rahvusvahelisel tasandil on EL teinud suuri edusamme metaaniheite vähendamise üleilmse lubaduse ja Lõuna-Aafrikaga sõlmitud energiasüsteemi õiglase ümberkujundamise partnerluse rakendamisel kooskõlas ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 26. istungjärgul (COP26) tehtud avaldustega.

Kestlikkus
Selleks et saavutada nullsaaste tegevuskavas püstitatud kõrgelennuline eesmärk ja vähendada õhusaastega seotud enneaegsete surmade jätkuvalt suurt arvu, on hädavajalik veelgi **vähendada õhusaastet**. **REPowerEU** ning riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastamine **annab võimaluse vähendada veelgi õhusaasteainete heidet** energiatõhususe suurendamise ja mittepõlevatele taastuvatele energiaallikatele, eelkõige päikese- ja tuuleenergiale ülemineku teel. Samal ajal kaasnevad isegi ajutise tarnete ja energiaallikate mitmekesistamisega riskid, mis on seotud suurema sõltuvusega õhusaastet suurendavast kivisöest ja bioenergiast.

Üldine mõju õhukvaliteedile on piirkonniti tõenäoliselt erinev ja seda vaadeldakse **kolmandas puhta õhu poliitika aruandes**[30], mis on osa ulatuslikumast **nullsaaste seire- ja väljavaatearuandest**. Selline analüüs võib aidata liikmesriikidel teha rakendamisvalikuid nii, et lühiajaliste vajaduste rahuldamisega ei kahjustata pikaajalisi rahvatervisealaseid eesmärke.

Välisõhu kvaliteedi direktiivide läbivaatamine edeneb hästi. Läbivaatamise eesmärk on viia Euroopa õhukvaliteedistandardid paremini kooskõlla 2021. aastal Maailma Terviseorganisatsiooni vastu võetud läbivaadatud suunistega õhukvaliteedi kohta. Seadusandlik ettepanek võetakse eeldatavasti vastu aasta lõpuks. See aitab veelgi parandada õhukvaliteeti kõikjal ELis ja muudab senisest veel vajalikumaks poliitikavaldkondade vahelise tiheda koordineerimise eesmärgiga tagada, et eri poliitikameetmed tugevdaksid üksteist.

Ehkki üleminekul auruturbiinitehnoloogialt taastuvenergia tootmisele päikese- ja tuuleenergiaressurssidest väheneb üldine magevee tarbimine, tekib täiendav vajadus magevee järele seoses saastevaba vesiniku tootmise ulatuslikuma käivitamisega, eriti kohalikul tasandil. Seepärast on tähtis järgida elektrolüüsivõimsuse suurendamiseks loodavatele rajatistele asukoha valimisel veepoliitika raamdirektiivi.

3. ENERGIALIIDUS TEHTUD EDUSAMMUD – ÜLEVAADE KÕIKIDEST ENERGIA- JA KLIIMAPOLIITIKA MÕÕTMETEST

3.1. CO_2-heite vähendamine ja kasvuhoonegaaside heide

Valitsustevahelise kliimamuutuste paneeli (IPCC) viimastes aruannetes kinnitatakse, et Pariisi kokkuleppe eesmärkide saavutamiseks ja ohtlike kliimamuutuste ärahoidmiseks tuleb üleilmsel tasandil kiiresti rakendada muutusi esilekutsuvaid meetmeid. EL on võtnud kindlalt nõuks piirata ülemaailmset soojenemist ning kehtestab konkreetseid poliitikameetmeid kooskõlas 2030. aasta eesmärkidega ja eesmärgiga saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus. EL on loonud ka rahastamismehhanismid kestliku, sotsiaalselt õiglase ja

[30] Võetakse vastu 2022. aasta lõpuks.

kulutõhusa ülemineku tagamiseks ning kehtestanud kõrgelennulise kliimamuutustega kohanemise strateegia.

EL on tublisti ületanud oma 2020. aasta eesmärgi **vähendada kasvuhoonegaaside heidet** 1990. aastaga võrreldes 20 %[31]. Kasvuhoonegaaside koguheide[32], mis ei hõlma maakasutusest, maakasutuse muutusest ja metsandusest tulenevat heidet, kuid hõlmab rahvusvahelise lennunduse põhjustatud heidet, on vähenenud ELis 1990. aastaga võrreldes 32 %, olles kahanenud 2020. aastaks 1,55 miljardit CO_2-ekvivalenttonni. Paraku võib esialgsete hinnangute põhjal eeldada, et ELi kasvuhoonegaaside heitkogused olid 2021. aastal taas suuremad[33] võrreldes erakordselt väikeste kogustega 2020. aastal[34], kuna majandus taastus pandeemiast ning erakordselt kõrged gaasihinnad tõid kaasa ajutise ülemineku gaasilt kivisöele.

Edusammud Euroopa kliimameetmete rakendamisel
EL on teinud suuri edusamme **Euroopa rohelise kokkuleppe** elluviimisel. 2021. aasta juulis esitas komisjon **tervikliku kliima- ja energeetikaalaste õigusaktide paketi** (mida tugevdati veelgi hiljutise **kavaga „REPowerEU“**), tagamaks, et ELi poliitikaraamistik sobib ELi kõrgema 2030. aasta kliimaeesmärgi jaoks. Selle paketi üle peetakse praegu Euroopa Parlamendis ja nõukogus läbirääkimisi. 2022. aastal nimetati ametisse **kliimamuutusi käsitleva Euroopa teadusnõukogu** liikmed, kelle ülesanne on anda sõltumatut teaduslikku nõu ELi meetmete ja kliimaeesmärkide kohta. Samuti on komisjon vastu võtnud **kliimakindluse tagamise suunised** ja ajakohastanud oma **parema õigusloome vahendeid** eesmärgiga kindlustada, et selle hindamisel, kas kavandatavad meetmed on kooskõlas kliimaneutraalsuse eesmärgiga ja edendavad kohanemist, rakendatakse komisjonis sama lähenemisviisi, nagu on ette nähtud Euroopa kliimamäärusega.

2022. aastal tugevdas EL oma põhisektorites rakendatavaid poliitikameetmeid ka seadusandliku ettepanekuga võtta vastu uus **F-gaaside määrus**, et saavutada 2050. aastaks täiendav kumulatiivne heite vähenemine. 2022. aasta lõpuks on kavas esitada veel üks seadusandlik ettepanek, et muuta rangemaks **raskeveokite CO_2-heite normid**.

Taastuvenergia
2020. aastal oli **taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaal summaarses energia lõpptarbimises ELis 22,1 %, millega ületati** 2020. aastaks kehtestatud **20 % sihttase**[35]. Taastuvate energiaallikate üldine osakaal suurenes 2019. ja 2020. aasta võrdluses 2,2 protsendipunkti; sellele aitas kaasa väiksem energiatarbimine COVID-19 pandeemia ajal. Taastuvate energiaallikate osakaal oli 2020. aastal liikmesriikides väga erinev. Kõige suurem (60,1 %) oli see 2020. aastal Rootsis, järgnesid Soome (43,8 %) ja Läti (42,1 %). Kui võtta arvesse taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu ja praeguseks teatatud statistilisi

[31] https://unfccc.int/sites/default/files/resource/European%20Union-BR4_C_2019_8832_and_SWD_2019_432_2.pdf.
[32] Copernicuse programmi raames pakutakse Copernicuse atmosfääriseire teenuse (CAMS) kaudu peaaegu reaalajas edastatavaid heiteseire andmeid ja tooteid, mis aitavad hinnata heite vähenemist ja seda, kui kaugel ollakse ELi õigusnormides ja rahvusvahelistes õiguslikult siduvates poliitikadokumentides (Pariisi kokkulepe) sätestatud eesmärkide saavutamisest.
[33] Euroopa Keskkonnaamet (EEA) avaldab 2021. aasta kasvuhoonegaaside heitkoguste ligikaudse hinnangu 2022. aasta oktoobri lõpus. See esitatakse EEA aruandes „Trends and projections in Europe 2022“ ja kliimameetmete eduaruandes.
[34] Nagu on märgitud ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni sekretariaadile esitatud ELi 2022. aasta kasvuhoonegaaside inventuuriandmetes. Esialgsed andmed esitatakse koos 2022. aasta kliimameetmete eduaruandega, mis avaldatakse 2022. aasta oktoobri lõpuks.
[35] See eesmärk oli seatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiviga 2009/28/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta.

ülekandeid, saavutasid oma 2020. aasta eesmärgi kõik liikmesriigid peale Prantsusmaa[36]. Statistilisi ülekandeid kasutasid taastuvenergiadirektiivi kohase taastuvate energiaallikate osakaalu eesmärgi saavutamiseks Belgia, Iirimaa, Luksemburg, Madalmaad ja Sloveenia.

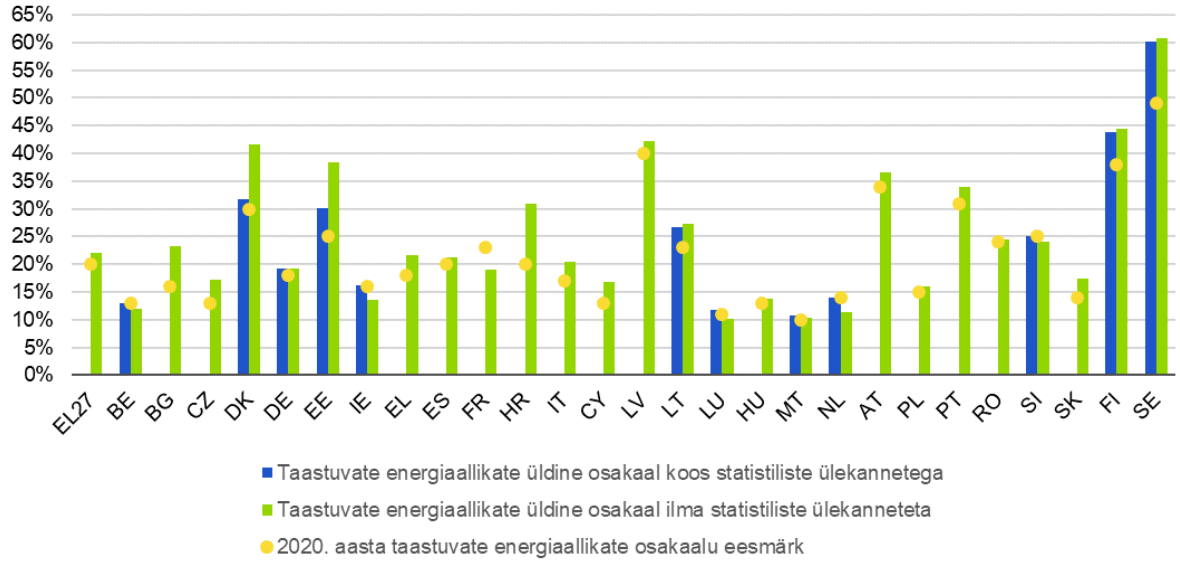

Joonis 3. Taastuvate energiaallikate üldine osakaal koos statistiliste ülekannetega ja ilma nendeta, võrreldуna 2020. aasta taastuvate energiaallikate osakaalu eesmärgiga. Allikad: Eurostat, SHARES; Esimene taastuvenergiadirektiiv.

Taastuvate energiaallikate osakaal on suurim **elektrisektoris**, kus see oli 2020. aastal 37,5 %. **Kütte- ja jahutussektoris** oli taastuvate energiaallikate osakaal 2020. aastal 23,1 %. **Transpordisektoris** on taastuvate energiaallikate osakaal väiksem: 2020. aastal ulatus see 10,2 protsendini. Peamine taastuvenergia allikas on ELis jätkuvalt **bioenergia**, mille osakaal oli 2020. aastal 58,1 %. Euroopas on peamine taastuv energiaallikas endiselt bioenergia (ligikaudu 60 %). Pidades ilmas süsiniku sidujate vähenemist ja vajadust kaitsta elurikkust, soovib komisjon paketi „Eesmärk 55“ raames esitatud ettepanekuga taastuvenergiadirektiivi läbivaatamise kohta tugevdada kestlikkuse kriteeriumit biomassi kasutamisel energia tootmiseks ja näha liikmesriikidele ette kohustuse rakendada oma toetuskavades kaskaadkasutuse põhimõtet.

Ettepanekuid **suurendada üldist taastuvate energiaallikate osakaalu eesmärki 45 protsendini** ja **kiirendada loamenetlusi** arutatakse praegu nõukogus ja Euroopa Parlamendis. Nende kiire vastuvõtmine teise taastuvenergiadirektiivi läbivaatamise raames on oluline, et hoogustada taastuvenergia kasutuselevõttu. Kava „REPowerEU“ kohase uue, kõrgema 45 % eesmärgi saavutamiseks tuleb järsult suurendada taastuvenergia kasutuselevõttu, mis tähendab viimase kümne aasta keskmise aastase kasvu peaaegu kolmekordistamist. Selle eesmärgi saavutamiseks tuleb vähendada transpordisektori CO_2-heidet, millele võivad kestlikult kaasa aidata täiustatud biokütused[37] ja muust kui bioloogilise päritoluga taastuvtoorainest toodetud kütused. **Teises taastuvenergiadirektiivis on seatud 2030. aastaks täiustatud biokütuste osakaalu eesmärgiks 3,5 %**. Alates 2016. aastast on nende kütuste tootmine ELis enam kui kahekordistunud, olles kasvanud 2020. aastaks 1 224 tuhande naftaekvivalenttonnini. Peale selle on teise taastuvenergiadirektiivi

[36] Prantsusmaa saavutas taseme 19,1 % ehk võetud eesmärgist jäi puudu 3,9 protsendipunkti.
[37] Taastuvenergiadirektiivi IX lisas loetletud lähteainetest toodetud kütused.

läbivaatamise ettepanekus kavandatud muust kui bioloogilise päritoluga taastuvtoorainest toodetud kütuste puhul 2030. aasta eesmärgiks 2,6 %.

Rohepöörde saavutamisele ELi transpordisüsteemis on pandud alus säästva ja aruka liikuvuse strateegiaga. Mitu selle strateegia meedet on juba ellu viidud: komisjon tegi ettepaneku edendada algatuste **„FuelEU Maritime“** ja **„ReFuelEU Aviation“** kaudu säästvate lennuki- ja laevakütuste tootmist ja kasutamist ning suurendada alternatiivkütuste taristu määruse kaudu taastuvkütuste ja vähese CO_2-heitega kütuste ning nendega seotud taristu kasutuselevõttu ja kasutamist.

Energiasüsteemi edukaks ümberkujundamiseks on väga oluline **2018. aasta teise taastuvenergiadirektiivi kiire ja täielik ülevõtmine**, kuna selle direktiiviga on pandud alus taastuvate energiaallikate ulatuslikumale kasutuselevõtule. Komisjon kontrollib praegu direktiivi ülevõtmist ja on algatanud kõigi liikmesriikide suhtes rikkumismenetlused, mis on jõudnud eri etappidesse.

3.2. Energiatõhusus

COVID-19-st põhjustatud ainulaadses olukorras **saavutas EL 2020. aasta eesmärgid nii primaar- kui ka lõppenergia tarbimisel**. Primaarenergia tarbimine ELis ulatus 1 236 miljoni naftaekvivalenttonnini, mida oli 2020. aasta eesmärgist 5,8 % vähem. Primaarenergia tarbimine vähenes kolmandat aastat järjest ja oli 8,7 % väiksem kui 2019. aastal, jõudes 907 miljoni naftaekvivalenttonnini. Lõppenergia tarbimine oli 5,4 % väiksem kui 2020. aasta eesmärk ja kahanes 2019. aastaga võrreldes 8 %. See näitaja kahanes teist aastat järjest pärast kuut aastat pidevat kasvu. Primaarenergia tarbimisel saavutasid oma 2020. aasta eesmärgi kõik liikmesriigid peale Belgia, Bulgaaria ja Poola. Lõppenergia tarbimisel jäi siseriiklik eesmärk saavutamata Belgial, Bulgaarial, Saksamaal, Leedul, Austrial ja Rootsil.

Mis puudutab energiatõhususe direktiivi artiklit 7, siis 24 liikmesriigi kumulatiivne energiasääst aastatel 2014–2020 ulatus 197,5 miljoni naftaekvivalenttonnini, mis moodustab 103 % lõppkasutuse kumulatiivse energiasäästu kohustuste summast aastatel 2014–2020 (191,7 miljonit naftaekvivalenttonni) ja 97,5 % 27 liikmesriigi vastavate kohustuste summast (202,5 miljonit naftaekvivalenttonni). Sõltuvalt kolme hõlmamata liikmesriigi lõplikest saavutustest võib 27 liikmesriigi puhul nõutav kumulatiivse energiasäästu summa olla saavutatud. Oma lõpliku saavutuse kohta täielikud andmed esitanud 24st liikmesriigist 14 täitsid oma energiasäästukohustuse ja 10 ei täitnud seda.

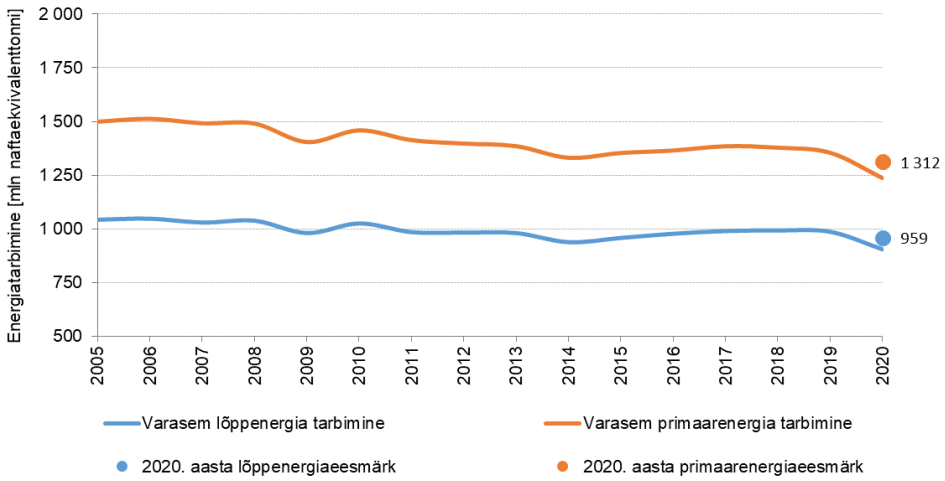

Joonis 4. ELi lõpp- ja primaarenergia tarbimise muutumine aastatel 2005–2020 (täpid tähistavad ELi 2020. aasta energiatõhususe eesmärke). Allikad: Eurostat, Teadusuuringute Ühiskeskus, 2022.

2020. aastal mõjutas energiatarbimist kahtlemata COVID-19 pandeemia. Selles erandlikus olukorras kasvas energiatarbimine veidi elamusektoris, kuna inimesed viibisid rohkem kodus (liikumispiirangud ja kaugtöö), ning kahanes transpordi-, tööstus- ja teenustesektoris. Tarbimine kahanes kõige märgatavamalt transpordisektoris, kuna seal toimus tegevuse järsk vähenemine, peamiselt COVID-19 pandeemia ajal kehtestatud reisipiirangute tõttu.

Aastatel 2005–2020 ELi energiatarbimine üldiselt vähenes, nagu on näidatud joonisel 4. Koos sellega vähenesid energiamahukus ja energiatarbimine inimese kohta, mis võib olla märk konkurentsivõime suurenemisest.

Mis puudutab edusamme 2030. aasta eesmärkide saavutamisel, siis ELi primaarenergia tarbimine ületas 7,2 % (ja lõppenergia tarbimine 9,6 %) energiatarbimise 2030. aasta sihttaset. See tähendab **32,5-protsendilist kahanemist võrreldes 2007. aasta võrdlusstsenaariumiga**. Sellegipoolest tuleb teha palju suuremaid jõupingutusi, et tagada energiatarbimise struktuurne vähenemine ja saavutada kava „REPowerEU“ kohane uus 13 % eesmärk.

Hooned ja tooted

Mitu **renoveerimislaine tegevuskava** meedet on juba ellu viidud või on neid jõudsalt rakendatud, et **2030. aastaks vähemalt kahekordistada aastast hoonete energiatõhusaks renoveerimise määra** ja edendada põhjalikumat renoveerimist.

Liikmesriigid on esitanud oma **riiklikud pikaajalised renoveerimisstrateegiad**, mis sisaldavad konkreetseid poliitikameetmeid, millega hõlbustatakse juurdepääsu rahastamisele, edendatakse selliste nõustamisvõimaluste nagu ühtsete kontaktpunktide kasutamist, vähendatakse energiaostuvõimetust, suurendatakse üldkasutatavate hoonete energiatõhusust ja tõhustatakse teavitamist[38]. 2021. aasta algusest saati on olnud **ELis uute hoonete rajamisel ametlikuks normiks liginullenergiahoonete ehitamine**.

[38] Parimate tavade jagamiseks liikmesriikide seas koostas komisjon komisjoni talituste töödokumendi (SWD), kus analüüsitakse liikmesriikide pikaajalisi renoveerimisstrateegiaid: https://energy.ec.europa.eu/system/files/2021-12/swd-on-national-long-term-renovation-strategies.pdf.

Algatust **„Uus Euroopa Bauhaus“** käsitleva ametliku **teatise**[39] avaldamine tähistas üleminekut Bauhausi algatuse ühise kavandamise etapist selle algatuse elluviimise etappi. Teatis sisaldab meetmeid, mis täiendavalt toetavad algatuse eesmärkide saavutamist. Üks põhivahendeid on **uue Euroopa Bauhausi labor**, mille eesmärk on viia inimesed omavahel kokku, et võimaldada teha tööd konkreetsete käegakatsutavate projektidega. Alates 2022. aasta aprillist on selles raamistikus hakatud rakendama juba kaheksat meedet, mis hõlmavad muu hulgas **uue Euroopa Bauhausi märgistamisstrateegiat**, rahastamiskavu, haridust ja reguleerimist.

Ökodisain ja energiamärgistus annavad olulise ja üha suurema panuse Euroopa rohelise kokkuleppe ja paketi „Eesmärk 55“ eesmärkide saavutamisse ning aitavad vähendada kõrgete energiahindadega silmitsi seisvate tarbijate arveid, mis oleksid muidu palju suuremad. **Kõigi ökodisaini ja energiamärgistuse meetmetega saavutatud summaarne energiasääst oli 2020. aastal hinnanguliselt 1 037 TWh (89 miljonit naftaekvivalenttonni aastas), mis moodustab 7,2 % ELi primaarenergia kogutarbimisest 2020. aastal.** Võrreldes viimases ökodisaini mõju arvestamise aruandes[40] avaldatud hinnanguga 2020. aasta kohta (60 miljardit eurot) vähenesid tarbijate kulutused 2021. aastal hinnanguliselt umbes kaks korda (üle 120 miljardi euro) ja 2022. aastal võib see näitaja olla isegi veel suurem[41]. 30. märtsil 2022 võttis komisjon energiamõjuga toodete jaoks vastu ajakohastatud ökodisaini ja energiamärgistuse tööplaani[42], mille rakendamine loob väljavaated saavutada lähiaastatel märkimisväärne sääst.

3.3. Energiajulgeolek

Euroopa energiavarustus on olnud hoolimata enneolematutest katsumustest kindel tänu kehtiva raamistiku vastupidavusele, tugevdatud valmisolekule, mille aluseks on liikmesriikidevaheline solidaarsus, kiirele poliitilisele toetusele viimasel kümnendil ja tihedale suhtlemisele rahvusvaheliste partneritega. Seda kindlust on aidanud tublisti suurendada üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus, mis võimaldab liikmesriikide energiasüsteemid ühishuviprojektide kaudu omavahel ühendada.

EL on **valmistunud võimalikeks eri häirestsenaariumideks**, koostades põhjaliku ülevaate valmisolekust ning nähes ette liikmesriigi ja ELi tasandi meetmed valmisoleku ja energiavarustuskindluse suurendamiseks. Praegusel raskel ajal on jätkuvalt **oluline piirkondlik koostöö ja solidaarsus, et tagada ELi vastupanuvõime** ning kanda hoolt selle eest, et vood ja piiriülene juurdepääs hoidlatele säilivad kõikides olukordades. Sellega seoses jälgivad kõrgetasemelised rühmad piiriüleste ühishuviprojektide ühist elluviimist ja koordineerivad seda strateegiliselt kooskõlas üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määrusega.

Euroopa valdkondlikud **koordineerimisrühmad** (elektri, gaasi ja nafta jaoks) on korrapäraselt koos käinud ning etendanud tähtsat rolli energiavarustuskindluse jälgimisel, teabe vahetamisel ja meetmete koordineerimisel, et olla valmis kõigi võimalike stsenaariumide jaoks.

[39] https://new-european-bauhaus.europa.eu/about/about-initiative_en.
[40] https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/568cac02-5191-11ec-91ac-01aa75ed71a1/language-en.
[41] Vt SWD(2022) 101 final, punkt 6.
[42] C/2022/2026, ELT C 182, 4.5.2022, lk 1–12.

Gaasivarustuskindluse eeskirjade[43] rakendamisega seoses on kõik liikmesriigid kehtestanud hädaolukorra lahendamise riikliku kava, et ennetada või leevendada gaasitarnehäirete mõju. Liikmesriigid on teinud edusamme kahepoolsete solidaarsuskokkulepete sõlmimisel. Elektrisektoris on **ohuvalmiduse määruse**[44] rakendamise tulemusel valminud esimesed riiklikud ohuvalmiduskavad. **Naftavarustuskindlusega**[45] seoses osalesid 18 liikmesriiki (sh kaks liikmesriiki, kes ei ole Rahvusvahelise Energiaagentuuri liikmed) ühismeetmes, mille energiaagentuur algatas 1. märtsil ja 1. aprillil, et teha kättesaadavaks kriisiolukorra naftavarud. Komisjon esitas liikmesriikidele juunis soovituse hoiduda vähemalt 1. novembrini täiendamast kriisiolukorra varusid naftavarude direktiivis nõutava tasemeni, et mitte tekitada naftaturule lisasurvet[46].

Tulevase energiasüsteemi jaoks on vaja rohkem paindlikkust võimaldavaid vahendeid, nagu tarbimiskaja või energia salvestamine. Komisjon on teinud tööd, et määrata kindlaks peamised ELi meetmed, millega toetada tulevikukindla **energiasalvestuse** kui olulise paindlikkusvahendi arendamist.

2021. aasta oktoobris avaldatud uuringu[47] järelmeetmena on komisjon tähelepanelikult jälginud võimalikke kitsaskohti energiajulgeoleku ja puhtale energiale ülemineku jaoks kriitilise tähtsusega energiatehnoloogiaga seotud **toorainete tarneahelates**.

3.4. Energia siseturg

Energiahindade järsu tõusu taustal andis Euroopa Komisjon **Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ametile (ACER)** ülesande hinnata **ELi elektri hulgimüügituru praeguse korralduse eeliseid ja puudusi**. 2022. aasta aprillis **jõudis ACER järeldusele, et praegune energiakriis on sisuliselt gaasihinnašokk**, mis mõjutab ka elektrihindu[48].

ACER leidis ka, et viimasel kümnendil on **piiriülene kauplemine ja suured jõupingutused elektriturgude edasiseks integreerimiseks Euroopas toonud tarbijatele märkimisväärset kasu**. Liikmesriikidevahelise piiriülese kauplemisega ja laiemas geograafilises piirkonnas energiavarustuskindluse suurendamisega kaasnenud kasu suuruseks hinnatakse umbes 34 miljardit eurot aastas. ACERi aruandes rõhutatakse, et seda kasu on tunda ka praeguse kriisi ajal – integreeritud turg on aidanud ära hoida elektrikasutuse piiramise või elektrikatkestused teatavates piirkondades.

Turgude liitmine, mis tähendab seda, et elektriga ja elektri transportimiseks vajalike võrkudevaheliste ühenduste võimsusega saab hõlpsasti kaubelda ühtsel ELi kauplemisplatvormil, on veelgi edenenud nii järgmise päeva turgude kui ka päevasiseste turgude puhul. Järgmise päeva turgude liitmise ulatust on edukalt laiendatud kõikidele ELi liikmesriikide vahelistele piiridele. Võrkudevaheliste ühenduste kasutamise täiendavaks optimeerimiseks teeb komisjon tööd selle nimel, et turgude liitmine hõlmaks kogu Euroopa energiaühendust.

---

[43] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1938, mis käsitleb gaasivarustuskindluse tagamise meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 994/2010.

[44] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/941, mis käsitleb ohuvalmidust elektrisektoris.

[45] Nõukogu 14. septembri 2009. aasta direktiiv 2009/119/EÜ, millega kohustatakse liikmesriike säilitama toornafta ja/või naftatoodete miinimumvarusid.

[46] Komisjoni 1. juuni 2022. aasta soovitus (EL) 2022/867 liikmesriikide kriisiolukorra naftavarude kasutuselevõtu kohta pärast sissetungi Ukrainasse (ELT L 151, lk 72).

[47] „Study on the resilience of critical supply chains for energy security and clean energy transition during and after the COVID-19 crisis“, ISBN 978-92-76-38453-3.

[48] https://www.acer.europa.eu/events-and-engagement/news/press-release-acer-publishes-its-final-assessment-eu-wholesale.

Võttes arvesse energiahindade järsku tõusu, on komisjon avaldanud teatise, milles käsitletakse **energiaturul sekkumist lühikeses perspektiivis ja elektrituru korralduse täiustamist pikas perspektiivis**[49]. Tunnistades, et elektrituru korraldust saaks vahest veelgi optimeerida, on komisjon algatanud mõju hindamise protsessi ja arutab võimalikke täiustusi liikmesriikidega. Vaja on välja kujundada vastupanuvõimelisemad ja tõhusamad pikaajalised turud, nii selleks, et hoogustada energiasüsteemi ümberkujundamist, kui ka selleks, et paremini kaitsta tarbijaid ja väikeettevõtjaid hinnakõikumiste eest. Seda protsessi kasutatakse ka energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse[50] hindamiseks, et parandada turu kuritarvitamise riskide tulemuslikuma maandamise huvides läbipaistvust, turuandmete kvaliteeti ja õigusnormide täitmise tagamist nende rikkumise korral.

Püüdlused optimeerida elektrituru korraldust ei tohiks aeglustada jõupingutusi, mida tehakse kehtiva raamistiku[51] rakendamiseks. Muu hulgas tuleks edendada tarbijate õigusi; teha tööd selle nimel, et 2025. aastal oleks kauplemiseks kättesaadav vähemalt 70 % võrkudevaheliste ühenduste võimsusest; struktureerida turg nii, et see annaks õigeid signaale selle kohta, kuhu on vaja investeerida; teha kindlaks ja kaotada regulatiivsed moonutused ja turutõrked ning edendada tarbimiskaja ja energia salvestamist.

Selleks et vähendada vajadust **võimsusmehhanismide** järele, tuleks paremini ära kasutada nõudluse paindlikkuse tohutut potentsiaali. Seepärast kutsus komisjon ACERit üles tegema ettevalmistusi **nõudluse paindlikkust käsitleva võrgueeskirja** koostamiseks.

Praeguses geopoliitilises olukorras on **gaasitarnijate jaoks Euroopa atraktiivseks muutmisel olnud tähtis roll likviidsel ja konkurentsipõhiselt korraldatud gaasi siseturul**. Oleme neil päevil tunnistajaks gaasi suunamisele maksimumvõimsusel Lääne-Euroopast Ida-Euroopasse, mis on märk sellest, et hinnasignaalid ja omavahel üha rohkem ühendatud gaasiturud, mida Euroopa on viimasel kümnendil arendanud, aitavad jaotada gaasivarusid sinna, kus neid vajatakse kõige enam.

3.5. Teadusuuringud, innovatsioon ja konkurentsivõime

EL seisab silmitsi **tehnoloogiliste ja mittetehnoloogiliste probleemidega, mis on seotud kõrgete energiahindadega, häiretega kriitilise tähtsusega toorainete tarneahelates, loodusvaradele (nt maale ja veele) avaldatava survega ja oskuste nappusega**. Kuna ELi loetletud 30st kriitilise tähtsusega toorainest pooli imporditakse enam kui 80 % ulatuses, mõjutavad kerkivad hinnad[52] puhta energia tehnoloogia konkurentsivõimet. Vastavate seadmete tootmises osalevatest ELi ettevõtjatest üle 70 % puutus 2022. aastal kokku materjalinappusega ja 30 % seisis silmitsi ka kogenud töötajate puudusega. Need suundumused osutavad suurenevale häirete riskile puhta energia tarneahelas.

Selleks et **muuta ELi puhta energia sektor konkurentsivõimelisemaks**, peab EL kindlustama tarned ja tekitama strateegilised varud seal, kus tarned võivad ohtu sattuda. Seepärast kuulutas komisjon välja Euroopa kriitilise tähtsusega toorainete õigusakti[53], millega määratakse kindlaks strateegilised projektid kogu tarneahelas (kaevandamine, rafineerimine, töötlemine ja ringlussevõtt), et tagada nendele projektidele avaliku ja erasektori investeeringud.

[49] COM(2022) 236 final, 18. mai 2022.
[50] Määrus (EL) nr 1227/2011 energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse kohta.
[51] Eelkõige määrus (EL) 2019/943 ja direktiiv (EL) 2019/944.
[52] Liitiumi ja koobalti hind 2021. aastal enam kui kahekordistus.
[53] Nagu teatati 14. septembri 2022. aasta kõnes olukorrast Euroopa Liidus.

ELi toorainesõltuvuse vähendamine, suuremad jõupingutused ringmajanduse valdkonnas ja kvalifitseeritud tööjõu nappuse probleemi lahendamine aitavad kujundada vastupanuvõimelisema, sõltumatuma, kindlama ja taskukohasema energiasüsteemi, mida on vaja kava „REPowerEU“ elluviimiseks. Kuna kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine umbes poole ulatuses 2050. aastaks eeldatavalt saavutatavast vähenemismäärast eeldab tehnoloogiat, mis ei ole veel turustamiskõlblik[54], on Euroopa rohelise kokkuleppe eesmärkide saavutamiseks väga oluline **teadus- ja innovatsioonitegevus**.

EL on puhta energia alaste teadusuuringute tegemisel esirinnas. On siiski vaja **rohkem avaliku ja erasektori investeeringuid teadusuuringutesse ja innovatsiooni** ning meetmeid tegevuse laiendamiseks ja kasutuselevõtu suurendamiseks. EL on kinnitanud 2022. aastal oma **juhtrolli ülemaailmse tuuleenergiasektori teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas** ning oma positsiooni ühe suurima **päikeseelektrituruna**, kus mitmes väärtusahela osas püsib äge konkurents. EL on mitme tehnoloogialahenduse puhul teelahkmel. Näiteks **soojuspumpade** sektoris tuleb hoogustada juba niigi kiiresti kasvavat kasutuselevõttu ja ELi tarnijad peavad suurendama tootmist. **Patareide ja akude** valdkonnas kahjustavad omamaiste toorainete puudumine ja asjaolu, et ELis ei toodeta kõrgtehnoloogilisi materjale, ELi konkurentsivõimet, hoolimata käivitatud algatustest[55]. Ehkki EL saab tugineda nõudluse ja pakkumise suunamisel oma tugevale terviklikule lähenemisviisile, on elektrihindade tõus ja sõltuvus kriitilise tähtsusega toorainetest ELis peamised probleemid ka **elektrolüüsi teel vesiniku tootmisel**.

Selleks et määrata kindlaks edukas teadusuuringute ja innovatsiooni tegevuskava, ületada lõhe teadus- ja innovatsioonitegevuse ning selle tulemuste turul kasutuselevõtu vahel, kasutada ELi puhta energia tehnoloogiast tulenevaid võimalusi ja suurendada ELi konkurentsivõimet, on vaja **tugevdada teadusuuringute ja innovatsiooni ökosüsteemi**, mida toetavad ELi rahastamisprogrammid, **tõhustada koostööd** liikmesriikide vahel[45] ning pidevalt **jälgida liikmesriikides toimuvat teadus- ja innovatsioonitegevust**.

4. ELi RAHASTAMISVAHENDID REPowerEU JAOKS, PUHTALE ENERGIALE ÜLEMINEKU KIIRENDAMINE JA EUROOPA ROHELINE KOKKULEPE

4.1. Peamised investeerimisvajadused ja olemasolevad ELi rahastamisvahendid REPowerEU jaoks

Komisjoni tehtud **investeerimisvajaduste analüüsi**[56] kohaselt on selleks, et kasutada Venemaa fossiilkütuste impordist sõltuvuse kaotamiseks ära kogu potentsiaal, vaja praegusest kuni 2030. aastani 300 miljardit eurot. See investeering tuleb teha täienduseks paketi „Eesmärk 55“ ettepanekutele ja peab hõlmama järgmist[57]: päikeseelekter ja tuuleenergia (86 miljardit eurot), saastevaba vesinik (27 miljardit eurot), energiatõhusus ja soojuspumbad (56 miljardit eurot), tööstuse kohandamine, et kasutada vähem fossiilkütuseid (41 miljardit eurot), biometaani tootmise suurendamine (37 miljardit eurot), investeerimine elektrivõrku, et võimaldada ulatuslikumat elektrifitseerimist (29 miljardit eurot), investeerimine uude veeldatud maagaasi taristusse ja gaasijuhtme koridoridesse (10 miljardit eurot) ning naftavarustuskindluse tagamiseks vajalik naftataristu (1,5–2 miljardit eurot).

[54] Euroopa Komisjoni teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraat. „Research and innovation to REPower the EU“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2022; https://data.europa.eu/doi/10.2777/74947.
[55] Nt Euroopa akuliit ja üleeuroopalist huvi pakkuvad tähtsad projektid.

[56] SWD(2022) 230 final, 18. mai 2022.
[57] Investeerimisvajaduste analüüsimisel tehtud modelleerimisel saadud hinnangulised summad.

Nende vajaduste täitmiseks on riiklike taaste- ja vastupidavuskavade raames eri meetmete, sealhulgas REPowerEU peatükkide rakendamisel **väga tähtis roll taaste- ja vastupidavusrahastul**. Nii kava „REPowerEU“ kui ka selle peatükke riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades tuleks arvesse võtta ajakohastatud riiklikes energia- ja kliimakavades (mis tuleb esitada 2023. aasta keskpaigaks). Komisjon esitab suunised nende kavade ajakohastamise kohta. Komisjon tegi ettepaneku eraldada taaste- ja vastupidavusrahastule lisavahendeid ning on algatanud kahepoolsed arutelud liikmesriikidega, et teha kindlaks reformid ja investeeringud, mis võivad olla rahastamiskõlblikud uute REPowerEU peatükkide alusel.

Oma REPowerEU peatükkide koostamisel peavad liikmesriigid arvesse võtma **Euroopa poolaasta raames esitatud riigipõhiseid soovitusi**, mis sel aastal sisaldasid **energeetikaalaseid soovitusi**, milles keskendutakse eeskätt täiendavatele reformi- ja investeerimisvajadustele, mis on seotud vajadusega vähendada energiaalast sõltuvust ja kiirendada energiasüsteemi ümberkujundamist. Euroopa poolaasta raamistikul on keskne roll REPowerEU meetmete üle järelevalve teostamisel. REPowerEU eesmärke toetab üleminek puhtale energiale ning neid rahastatakse ka muudest ELi programmidest ja toetatakse mitme ELi algatuse kaudu (vt punkt 4.2). ELi rahaliste vahenditega täiendatakse muid kättesaadavaid avaliku ja erasektori vahendeid, mis on kõige olulisemad REPowerEU jaoks vajalike investeeringute tegemisel.

4.2. ELi rahaline toetus üleminekuks puhtale energiale

ELi toetust üleminekuks puhtale energiale antakse mitme **programmi** kaudu.

- **Taaste- ja vastupidavusrahastu**: 26 heakskiidetud riikliku taaste- ja vastupidavuskava[58] kohased kliimaga seotud investeeringud ulatuvad ligikaudu 200 miljardi euroni[59], millega ületatakse taaste- ja vastupidavusrahastu määruses sätestatud 37 % kohustus[60]. Suurim osa kliimaalaste investeeringutega seotud eraldistest (umbes 88 miljardit eurot) tehakse puhta energia, energiatõhususe ja hoonete renoveerimise meetmete jaoks. Teine oluline osa (umbes 70 miljardit eurot) on mõeldud säästva transpordi tarvis. Ligikaudu 10 miljardit eurot eraldatakse saastevaba ja vähese CO_2-heitega vesiniku jaoks.
- Märkimisväärset toetust energiatõhususe, taastuvenergia ja energiataristu jaoks antakse ka **ühtekuuluvuspoliitika** raames. Aastatel 2014–2020 eraldati REPowerEU alusel esmatähtsaks tunnistatud investeeringute tarvis 27,5 miljardit eurot. Komisjon eeldab, et liikmesriigid eraldavad aastateks 2021–2027 nende prioriteetide jaoks veel 34–36 miljardit eurot. 2022. aasta juunis töötati koos Euroopa Investeerimispangaga (EIP) välja uus näidisrahastamisvahend REPowerEU toetamiseks.
- **Programm „InvestEU“**: 2022. aasta juuliks oli eraldatud kestliku taristu poliitikaharus antavast ELi tagatisest juba ligikaudu 1,6 miljardit eurot, sealhulgas investeerimiseks päikeseelektrisse ja tuuleenergiasse ning energiatõhususse. InvestEU nõustamiskeskuse raames võetavad peamised meetmed hõlmavad energiatõhusust ja vesinikku.

[58] Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Malta, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Taani ja Tšehhi.

[59] Rahastu tarvis teatatud kulutused on komisjoni hinnangud, mis põhinevad kliimameetmete jälgimisest saadud näitajatel, mis on avaldatud taaste- ja vastupidavuskavade kohta tehtud komisjoni analüüsi osana. Esitatud andmed hõlmavad 25 riiklikku taaste- ja vastupidavuskava, mida komisjon hindas ja mille ta 17. juunil 2022 heaks kiitis. Vt https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-plans-assessments_et.

[60] Kooskõlas riiklike taaste- ja vastupidavuskavade heakskiitmist käsitlevate nõukogu rakendusotsuste lisas sätestatud tingimustega.

- Fondist ELENA on toetatud alates 2011. aastast energiatõhususe ja keskkonnahoidliku liikuvuse projektide arendamist. Sellel fondil, mille võimendustegur on 33, on muljetavaldav võimekus kaasata erasektori rahalisi vahendeid. 2021. aastal eraldati 18 uue projekti jaoks 35,8 miljonit eurot. Nende projektidega saavutatav energiasääst on eeldatavasti ligikaudu 500 GWh aastas.
- Komisjon teeb koostööd EIPga, et töötada välja nõustamissüsteem, mille kaudu toetatakse taastuvenergia ostulepingute projekte, sealhulgas vesiniku kasutuselevõttu ja elektrifitseerimist tööstussektorites.

- **Programmi „Euroopa horisont“** raames on eraldatud 15 miljardit eurot, et toetada teadusuuringuid ja innovatsiooni taastuvenergiatehnoloogia, energiatõhususe, kütte- ja jahutussüsteemide elektrifitseerimise ning energiasüsteemi digiteerimise valdkonnas.
- **Euroopa ühendamise rahastu energeetikaprogrammist** rahastatakse energiavõrkude paremat omavahelist ühendamist liikumisel ELi ühtse energiaturu ja puhtale energiale ülemineku poole. Alates 2014. aastast on toetatud selle programmi raames 154 projekti kokku 5,7 miljardi euroga. 2022. aasta märtsis kuulutas komisjon välja energeetikaprogrammi esimese piiriüleste taastuvenergiaprojektide konkursi. 2022. aasta mais korraldas komisjon oluliste piiriülese energiataristu projektide konkursi projektide jaoks, mis on loetletud ELi viiendas ühishuviprojektide loendis.
- **Programmi LIFE puhtale energiale ülemineku allprogramm**: 2022. aasta mais kuulutati välja programmi LIFE puhtale energiale ülemineku allprogrammi projektikonkurss, mille raames tehti energiatõhususe ja puhta energia projektide jaoks kättesaadavaks 98 miljonit eurot. See projektikonkurss hõlmab selliseid REPowerEU eesmärke nagu fossiilkütuste väiksem kasutamine kütmisel ning energiatõhususe lahenduste kiirem kasutuselevõtt elamutes, ettevõtetes ja avalikus sektoris.
- 2022. aastal korraldatakse läbi aegade esimene piiriülene hange **taastuvenergia rahastamismehhanismi** raames. Tähelepanu keskmes on päikeseelektriprojektid. See rahastamismehhanism võimaldab rakendada täielikult ELi taastuvenergiapotentsiaali ning aitab liikmesriikidel saavutada CO_2-heite vähendamise eesmärk koostööpõhisemalt.
- 2021. aastal tõusid CO_2 hinnad ning suurenes ka ELi HKSist saadud kogutulu, mis ulatus kokku umbes 31 miljardi euroni. Selle rahaga toetatakse **innovatsioonifondi** ja **moderniseerimisfondi**.
- Energiatõhusust, taastuvenergiat ja energiataristut toetab **Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD)** kaudu ka **ühine põllumajanduspoliitika (ÜPP)**. Sõltuvalt praegustes maaelu arengu programmides või tulevastes ÜPP strateegiakavades kindlaks määratud vajadustest ja välja töötatud strateegiatest on liikmesriikidel võimalus toetada investeeringuid taastuvenergia tootmisse või põllumajanduslike majapidamiste või maapiirkondade ärilettevõtete energiatõhususe suurendamisse.

Komisjon toetab liikmesriike ka **tehnilise toe instrumendi** kaudu, jagades vajaduspõhiseid tehnilisi eksperditeadmisi reformide kavandamiseks ja elluviimiseks, sealhulgas puhtale energiale ülemineku valdkonnas. Eeskätt aitab komisjon liikmesriikidel kindlaks määrata reformid ja investeeringud, mille eesmärk on järk-järgult lõpetada fossiilkütuste importimine Venemaalt.

Tähtis roll rahaliste vahendite kaasamisel puhtale energiale üleminekuks on elluviidavatel **ELi algatustel**, mille hulka kuuluvad:

- väga edukas **säästva energia investeeringute foorumite algatus**, millega hõlbustatakse avaliku ja erasektori sidusrühmade vahelist dialoogi, et kaasata energiatõhususe ja säästva energia alaste investeeringute tegemiseks erasektori vahendeid;

- **energiatõhususe finantseerimisasutuste rühm**, mille peamised ülesanded on teha kindlaks tõkked energiatõhususe rahastamisel ning esitada poliitikat kujundavatele asutustele ja finantseerimisasutustele soovitusi nende tõkete kaotamiseks;
- 2022. aastal sidusrühmade platvormina käivitatud **investorite energiadialoog**, mis toob kokku energeetika- ja finantseksperdid, et võimaldada teha kindlaks energeetikasektoris esinevad investeerimistõkked, hinnata rahastamispoliitikat ja -vahendeid ning pakkuda välja asjakohaseid lahendusi.

Kliimaküsimuste integreerimine

Vähemalt 30 % ELi 2021.–2027. aasta eelarvevahenditest eraldatakse kliimameetmete jaoks (2014.–2020. aastal 20 %). Mitmes programmis on võetud eesmärgiks kulutada kliimameetmetele 30 % vahenditest või rohkem: Euroopa Regionaalarengu Fondis (30 %), programmis „Euroopa horisont“ (35 %), Ühtekuuluvusfondis (37 %), taaste- ja vastupidavusrahastus (37 %), Euroopa ühendamise rahastus (60 %), programmis LIFE (61 %) ja Õiglase Ülemineku Fondis (100 %). 2021. aastal eraldati liikmesriikide taaste- ja vastupidavuskavade alusel kliimaga seotud investeeringute jaoks vahenditest 40 %, mida on märksa rohkem kui seadusega ette nähtud kohustuslik 37 %.

4.3. Energiatoetused ELis

Energiaturgudel on paaril viimasel aastal silmitsi seistud ootamatute ja järskude muutustega, sealhulgas COVID-19-ga seotud liikumispiirangute, pandeemiajärgse taastumise ning praeguste äärmiselt kõrgete ja kõikuvate energiahindadega, mis on avaldanud suurt mõju energiatoodete tarbimisele ja hinnale. Oktoobris avaldatavas energiatoetuste aruandes[61] i) esitatakse lõplikud täpsemad andmed energiatoetuste muutumise kohta COVID-19 pandeemiast mõjutatud 2020. aastal ning ii) hinnatakse ülemaailmse majanduse elavnemise ja kõrgete energiahindade mõju energiatoetustele 2021. aastal.

Fossiilkütusetoetused, mis 2020. aastal vähenesid ELis 5 % seoses inimeste liikumis- ja reisipiirangute ning ettevõtete sulgemisega, **püsisid 2021. aastal võrdlemisi stabiilsed**, kuna fossiilkütusetoetuste kasvu transpordi- ja tööstussektoris tasakaalustas nende kahanemine energeetikasektoris. *Naftatoodete* toetused, eriti transpordisektoris, vähenesid 2020. aastal 12 %, samal ajal kui *kivisöe* puhul makstud toetused suurenesid eelnenud aastaga võrreldes 7 %, gaasitoetused aga kahanesid veidi (–2 %), mõjutatuna nende rollist elektritootmises. **2021. aastal nafta-, kivisöe- ja gaasitoetused veidi kasvasid** ning **fossiilkütustest elektri tootmise toetused kahanesid**. Alates 2021. aasta sügisest on mitu ELi liikmesriiki paralleelselt energiahindade tõusuga Euroopa turgudel võtnud meetmeid, et leevendada energiaarvete mõju kodanikele ja ettevõtjatele, ning sellega on kaasnenud suuremad energiatarbimise toetused.

Taastuvenergiatoetused suurenesid 2020. aastal 7 %, kuna pikaajalistel toetuskavadel oli endiselt mõõdetav mõju, kuid 2021. aastal need toetused veidi vähenesid. Energiatõhususe toetused 2020. aastal vähenesid, kuid olid 2021. aastal taas suuremad. Toetused suurenesid veelgi *tuumaenergia* valdkonnas. Selle põhjuseks olid maksed, mis tehti seoses tuumaelektrijaamade varajase sulgemisega kahes liikmesriigis.

[61] Tulenevalt energialiidu juhtimise määrusest annab komisjon igal aastal aru energiatoetuste, eelkõige fossiilkütusetoetuste muutumise kohta liikmesriikides ja meetmete kohta, mille liikmesriigid on võtnud nende toetuste järkjärguliseks kaotamiseks.

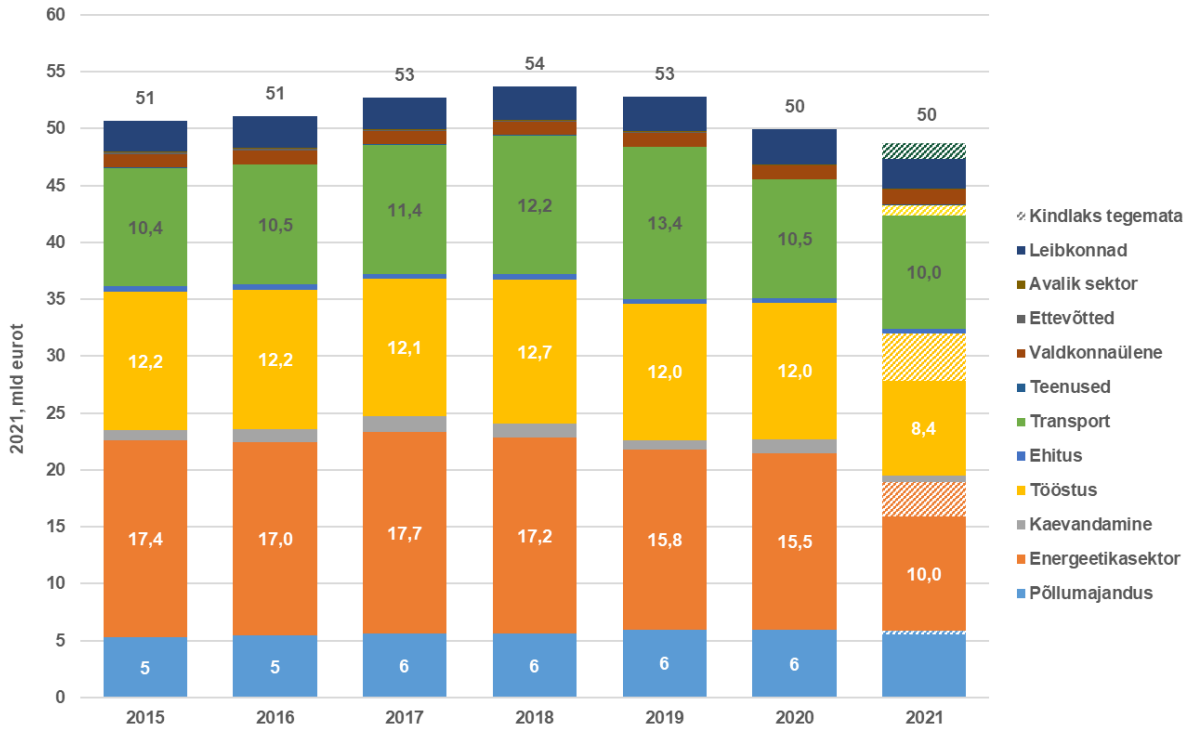

Joonis 5. Fossiilkütusetoetused ELi eri sektorites. Allikas: 2022. aasta uuring energiatoetuste ja valitsuste muude sekkumismeetmete kohta Euroopa Liidus.

I lisa. Meetmed, mis on võetud alates 2021. aasta oktoobrist seoses energiahindade tõusuga

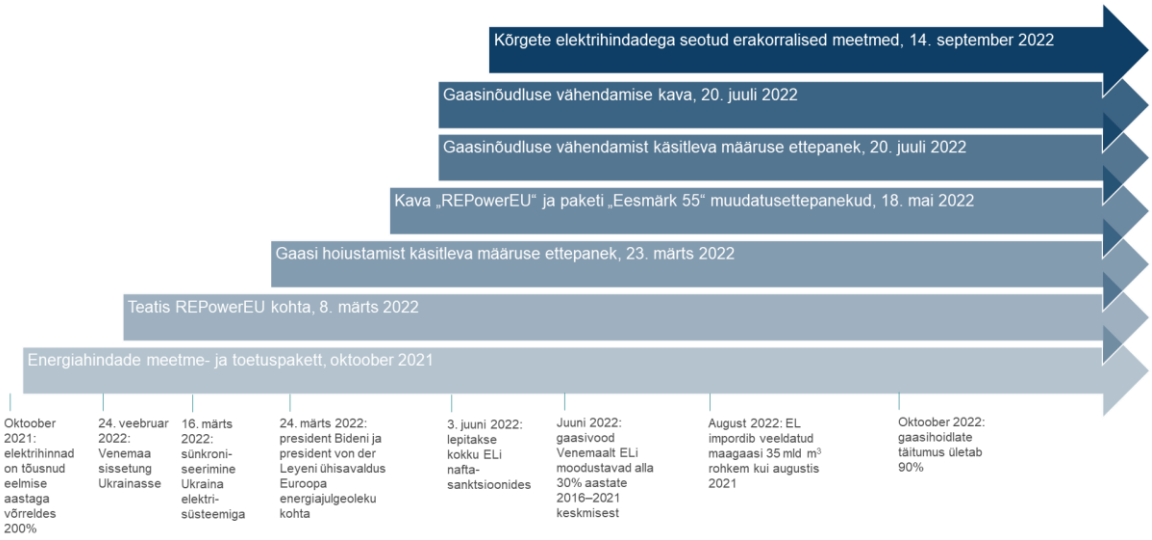

1. **Energiahindade meetme- ja toetuspakett, 13. oktoober 2021:**
   - **tarbijate toetamine**, sealhulgas energiaostuvõimetutele tarbijatele **erakorralise sissetulekutoetuse** andmine; vähekaitstud leibkondade **maksumäärade** ajutine sihipärane **vähendamine**; **arvete tasumise** ajutise **edasilükkamise** lubamine; kaitsemeetmete kehtestamine **võrgust lahtiühendamise ärahoidmiseks**;
   - **ettevõtjatele või tööstusharudele** abi andmine kooskõlas ELi riigiabieeskirjadega;
   - **rahvusvahelise tegevuse tõhustamine energeetikavaldkonnas**, et tagada rahvusvaheliste turgude läbipaistvus, likviidsus ja paindlikkus;
   - energiaturul esineva **võimaliku konkurentsivastase käitumise uurimine** ja CO_2-turu arengusuundade jälgimise tõhustamine;
   - **taastuvelektri ostulepingute kättesaadavuse** hõlbustamine ja nende lepingute toetamine kõrvalmeetmetega.

2. **Teatis REPowerEU kohta, 8. märts 2022:**
   - **tarbijad:** suunised, milles kinnitatakse võimalust **hindu erandlikus olukorras reguleerida** ning määratakse kindlaks, kuidas liikmesriigid saavad energeetikasektoris ja heitkogustega kauplemisel teenitud **tulu** tarbijatele **ümber jaotada**;
   - **riigiabieeskirjad:** komisjoni konsultatsioonid liikmesriikidega selle üle, kas ja millises ulatuses on vaja **uut riigiabi ajutist kriisiraamistikku**, et võimaldada anda abi kriisist mõjutatud ettevõtjatele, eriti neile, kes seisavad silmitsi suurte energiakuludega;
   - **gaasi hoiustamise määrust ja kava „REPowerEU“** käsitlevate seadusandlike ettepanekute **väljakuulutamine** ja **elektrituru korralduse optimeerimise** võimaluste hindamine.

3. **Gaasi hoiustamist käsitleva määruse ettepanek, 23. märts 2022:**

   - **seadusandlik ettepanek**, mille kohaselt kehtestatakse järgmiseks talveks **gaasihoidlate täitumuse sihttasemeks 80 %**;
   - **teatis**, millega nähakse ette **võimalused turul sekkumiseks** Euroopa ja liikmesriigi tasandil ning hinnatakse iga võimaluse eeliseid ja piiranguid;
   - **määrus**, mille Euroopa Parlament ja nõukogu võtsid vastu **27. juunil**.

4. **ELi energiaplatvorm, 7. aprill 2022:**

   - liikmesriikide vabatahtlik osalemine **gaasi ühisostudes**, et tagada võrdsem juurdepääs kõikide ELi liikmesriikide jaoks ja toetada varustuskindlust;
   - **energeetikasektori nõuanderühma ja viie piirkondliku rakkerühma** loomine, et saada parem ettekujutus võimalikust nõudlusest, mida tuleks arvesse võtta ühisostude mehhanismi rakendamisel.

5. **Kava „REPowerEU“, 18. mai 2022:**

   - **taastuvate energiaallikate kasutuselevõtu kiirendamine:**
     - 2030. aastaks seatud taastuvate energiaallikate osakaalu eesmärgi suurendamine 40 protsendilt 45 protsendini;
     - **soovitus kiirendada lubade andmist suurte taastuvenergiaprojektide jaoks**;
     - **taastuvenergiadirektiivi** sihipärane **muutmine**, et tunnistada taastuvenergia valdkonnaks, mille vastu on ülekaalukas avalik huvi;
     - **ELi päikeseenergiastrateegia**;
     - **päikesekatuste algatus**;
     - **soojuspumpade kasutuselevõtu määra kahekordistamine**;
     - eesmärk toota 2030. aastaks liidus **10 miljonit tonni saastevaba vesinikku**;
     - **biometaani tegevuskava**;
   - **energia säästmine:**
     - 2030. aastaks seatud siduva energiatõhususe eesmärgi suurendamine 9 protsendilt 13 protsendini;
     - **ELi energiasäästuteatis**, mis innustab suurendama energiasäästu;
   - **energiavarustuse mitmekesistamine ja rahvusvaheliste partnerite toetamine:**
     - **ELi energialase välistegevuse strateegia**, millega tihendatakse ELi suhtlemist rahvusvaheliste partneritega ja tugevdatakse ELi energiadiplomaatiat, tagatakse energiavarustuse mitmekesistamise ja hoogustatakse õiglast taastuvenergiale üleminekut.

6. **„Säästame gaasi turvalise talve nimel“, 20. juuli 2022**

   - **Gaasinõudluse vähendamist käsitleva määruse ettepanek, 20. juuli 2022:**
     - kõikidele liikmesriikidele seatud eesmärk **vähendada** ajavahemikus 1. augustist 2022 kuni 31. märtsini 2023 **gaasinõudlust 15 %**;
     - komisjoni võimalus kuulutada pärast liikmesriikidega konsulteerimist **gaasivarustuskindluse** osas välja **liidu häireolukord** ja kehtestada kõikidele liikmesriikidele kohustus vähendada gaasinõudlust;

    - ELi toimimise lepingu artiklil 122 põhinev **määrus**, mille nõukogu võttis vastu **27. juulil**.
- **Gaasinõudluse vähendamise kava, 20. juuli 2022:**
    - meetmed, põhimõtted ja kriteeriumid **gaasinõudluse koordineeritud vähendamiseks**;
    - **suunised liikmesriikidele**, mida arvesse võtta gaasikasutuse piiramise kavandamisel;
    - üleskutse **asendada gaas muude kütustega**, eelistatavalt puhtamate energiaallikatega;
    - üleskutse **säästa energiat kõigis sektorites**.

7. Kõrgetele energiahindadele reageerimiseks võetavaid erakorralisi turumeetmeid käsitleva määruse ettepanek, 14. september 2022:

- üldise elektrinõudluse vähendamine liikmesriikides vähemalt 10 % kuni 31. märtsini 2023;
- ajutise **tulu ülempiiri kehtestamine väiksemate piirkuludega** elektritootjatele;
- energiatarbijatele ümber suunatav ajutine **solidaarsuspanus** ülemäärase kasumi teenimisel nafta-, gaasi-, söe- või rafineerimissektoris;
- esmakordne võimalus **kehtestada omahinnast madalamad reguleeritud elektrihinnad** ja kohaldada reguleeritud hindu ka VKEde puhul;
- ELi toimimise lepingu artiklil 122 põhinev määrus, mille nõukogu võttis vastu **30. septembril**.